

Izveštaj o Strateškoj Proceni Uticaja na Životnu Sredinu za Razvojni Plan Opštine Opština Parteš

PROGRAM PODRŠKE PROSTORNOM PLANIRANJU OPŠTINA NA KOSOVU

Sproveden od:
UN HABITAT
FOR A BETTER URBAN FUTURE

Finansirano od:
**SWEDISH DEVELOPMENT
COOPERATION**

Izveštaj o Strateškoj Proceni Uticaja na Životnu Sredinu za Razvojni Plan Opštine Opština Parteš

April 2014

PROGRAM PODRŠKE PROSTORNOM PLANIRANJU OPŠTINA NA KOSOVU

Sproveden od:
UN HABITAT
FOR A BETTER URBAN FUTURE

Finansirano od:
**SWEDISH DEVELOPMENT
COOPERATION**

OGRANIČENE ODGOVORNOSTI

Ovaj Izveštaj o Životnoj Sredini je pripremljen od strane nezavisnog konsultanta Davide Geneletti na zahtev UN-Habitat-a sledeći odredbe i uslove odgovarajućeg pojedinačnog ugovora. Mišljenja izražena u ovom Izveštaju nisu neophodno i mišljenja UN-Habitat-a ili Opštine Parteš. Konsultant ne preuzima odgovornost za odluke ili mere preduzete na osnovu sugestija ili sadržaja ovog izveštaja.

SADRŽAJ

I. UVOD	6
1.1. SVRHA SPUŽS-A.....	6
1.2. PROCES SPUŽS-A ZA ORP OPŠTINE PARTEŠ	6
1.3. STRUKTURE IZVEŠTAJA O ŽIVOTNOJ SREDINI	8
II. POSTAVLJANJE KONTEKSTA: PRAVNI I STRATEŠKI OKVIR I DOSTUPNE INFORMACIJE	9
2.1. PRAVNI OKVIR.....	9
2.2. STRATEŠKE AKCIJE	11
2.3. DOSTUPNE INFORMACIJE	11
III. POSTOJEĆE STANJE ŽIVOTNE SREDINE	13
3.1. KLIMA, TOPOGRAFIJA I KORIŠĆENJE ZEMLJIŠTA	13
3.2. VODENI RESURSI	14
3.3. ZEMLJIŠTE.....	17
3.4. BIODIVERZITET I ŠUME	21
3.5. UPRAVLJANJE OTPADOM I OTPADNIM VODAMA	23
3.6. KVALITET VAZDUHA I UZNEMIRAVANJA	24
3.7. PEJZAŽ I KULTURNO NASLEĐE.....	25
3.8. PRIRODNE I OPASNOSTI UZROKOVANE LJUDSKIM DELOVANJEM.....	27
3.9. REZULTATI ANKETE O PROBLEMIMA I PRIORITETIMA ŽIVOTNE SREDINE	29
3.10. VEROVATNA EVOLUCIJA KONTEKSTA	29
IV. KLJUČNA PITANJA ŽIVOTNE SREDINE I CILJEVI SPUŽS-A.....	31
V. REZIME SADRŽAJA OPŠTINSKOG RAZVOJNOG PLANA.....	34
VI. PROCENA USKLAĐENOSTI CILJEVA OPŠTINSKOG RAZVOJNOG PLANA.....	37
6.1. KLJUČNA TEMA 1 - DRUŠTVENI RAZVOJ.....	39
6.2. KLJUČNA TEMA 2 - EKONOMSKI RAZVOJ.....	39
6.3. KLJUČNA TEMA 3 - TRANSPORT I INFRASTRUKTURA	40
6.4. KLJUČNA TEMA 4 - NASELJA I UPRAVLJANJE STAMBENIM PROSTOROM	41
6.5. KLJUČNA TEMA 5 - ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE	41
6.6. KLJUČNA TEMA 6 - LOKALNA SAMOUPRAVA.....	42
VII. PROCENA UTICAJA ORP NA ŽIVOTNU SREDINU	43

7.1.	KLJUČNA TEMA 1: DRUŠTVENI RAZVOJ	43
7.2.	KLJUČNA TEMA 2: EKONOMSKI RAZVOJ	45
7.3.	KLJUČNA TEMA 3: TRANSPORT I INFRASTRUKTURA.....	49
7.4.	KLJUČNA TEMA 4: NASELJA I STAMBENA PITANJA.....	50
7.6.	KLJUČNA TEMA 6 LOKALNA UPRAVA	51
7.7.	PREGLED UTICAJA ORP U ODNOSU NA CILJEVE SPUŽS.....	52
VIII.	SPOLJNA PROCENA KOMPATIBILNOSTI	54
IX.	PLAN PRAĆENJA.....	56
X.	PREGLED OSTALIH PODATAKA.....	58
 LISTA SLIKE		
	Slika 1.2.1 Faze procesa SPUŽS-a i interakcija sa ORP-om.....	7
	Slika 3.1.1 Lokacija tri glavna naselja obeležena u Digitalnom Modelu Nadmorske Visine (Izvor: dokument ORP-a)	13
	Slika 3.1.2 Mapa glavnih vrsta korišćenja zemljišta u Opštini Parteš. Legenda: maslinasto zelena: šume; tamno zelena: druge zelene oblasti; žuta: poljoprivreda, siva: naselja i infrastrukture (Izvor: sopstvena razrada zasnovana na Opštinskoj GIS bazi podataka).....	14
	Slika 3.2.1 Reke i baseni na Kosovu. Razvođe Reke Binačke Morave je predstavljeno tamno zelenom bojom (Izvor: Stanje voda na Kosovu, 2010).....	15
	Slika 3.2.2 Rečna mreža u okviru Opštine Parteš je predstavljena za tri katastarske jedinice.....	15
	Slika 3.2.3 Rizik od zagađenja podzemnih voda. Legenda: što tamnija nijansa, to niži rizik (Izvor: sopstvena razrada zasnovana na bazi podataka EULUP).....	16
	Slika 3.3.1 Udeo poljoprivrednog zemljišta po katastarskim jedinicama (Izvor: Dokument Profila ORP-a)	17
	Slika 3.3.2 Mapa podobnosti poljoprivrednog zemljišta. Legenda: što tamnija nijansa, to veća podobnost zemljišta (Izvor: sopstvena razrada zasnovana na bazi podataka EULUP)	18
	Slika 3.3.3 Oblasti pogođene ozbiljnim erozijama u blizini Pasjana (Izvor: Google mapa)	18
	Slika 3.3.4 Jaruge i brazde na brdu u blizini naselja Pasjane	19
	Slika 3.3.5 Mapa erozije zemljišta. Legenda: što tamnija nijansa, to niži rizik od erozije zemljišta (Izvor: sopstvena razrada zasnovana na bazi podataka EULUP)	20
	Slika 3.3.6 Neplanirana izgradnja zgrada duž M25-3	20

Slika 3.4.1 Mapa lokacija važnih endemskih vrsta (Izvor: AZSK Izveštaj o stanju prirode 2006-07. Citirano u: Strategija i akcioni plan za biodiverzitet 2011-2020).....	21
Slika 3.4.2 Mapa procenjene vrednosti biodiverziteta. Legenda: Što tamnija nijansa, to niža vrednost. (izvor: sopstvena razrada na osnovu baze podataka EULUP).....	22
Slika 3.5.1 Kontejner i korpa za odvojeno sakupljanje plastike u naselju Donja Budriga.....	23
Slika 3.6.1 Loši uslovi puteva su uglavnom uzrok prašine u sušnom periodu.....	25
Slika 3.6.2 Regionalni put (R212) preseca naselje Donja Budriga (Izvor: Google mapa).....	25
Slika 3.7.1 Ruralni pejzaž Parteša	26
Slika 3.7.2 Pogled sa brda Glavičica.....	26
Slika 3.7.3 Ostaci na vrhu brda Glavičica.....	27
Slika 3.8.1 Poplavljena oblast	27
Slika 3.8.2 Oblasti sklone poplavama (Izvor: sopstvena razrada zasnovana na bazi podataka EULUP)	28
Slika 3.8.3 Mapa maksimalnog intenziteta zemljotresa posmatranih na regionu Kosova u periodu od 1900 – 2002. (levo) i mapa epicentara zemljotresa u periodu od 1900-2004. (Izvor: Prostorni Plan Kosova)	29
Slika 3.10.1 Detalji naselja, mreže i mape infrastrukture ORP-a. Zone planiranih naselja su predstavljene narandžastom bojom	35
Slika 3.10.2 Mapa korišćenja zemljišta u ORP-u. Legenda: blede narandžasta: planirane stambene oblasti; narandžasta: planirane komercijalne oblasti; tamno narandžasta: planirane industrijske oblasti. Nijanse zelene boje predstavljaju klase poljoprivrednog zemljišta (klasa 1: blede zelena, klasa 8: tamno zelena)	36
Slika 3.10.3 Mapa zaštite životne sredine u ORP-u. Legenda: blede narandžasta: poljoprivredna oblast; zelena: zona šuma; tamno narandžasta: urbana oblast. Ovalni oblik u gornjem desnom uglu predstavlja Zonu zaštićenog naselja.....	36
Slika 7.1.1 Lokacija planiranih školskih objekata u Partešu (plavi krug).....	43
Slika 7.1.2 Lokacija planiranih višenamenskih kulturnih i sportskih objekata u Pasjanu (crveni krug) podređena prikladnosti poljoprivrednog zemljišta (što je tamnija nijansa to je zemljište prikladnije).....	44
Slika 7.2.1 Lokacija novoplaniranih industrijskih zona u Pasjanu (gore) i Partešu (dole). Napomena: granice na ovim slikama su približne. Zvanične granice su one koje su date u mapi korišćenja zemljišta (planirana) u ORP	46

Slika 7.2.2 Lokacija planirane komercijalne zone u Pasjanu (narandžasto), smeštena između stambene oblasti i planirane industrijske zone (tamno narandžasto). Izvor: Mapa namene zemljišta u ORP (planirano)	47
Slika 7.2.3 Pogled iz vazduha (izvor: Google Earth) na lokaciju planirane komercijalne zone na kojoj se primećuje ozbiljna degradacija zemljišta	48
Slika 7.2.4 Pogled iz vazduha (Google Earth) na lokacije planiranih komercijalnih zona u Budrigi (levo) i Partešu (desno). Za stvarne granice dve zone pogledati Mapu namene zemljišta u ORP (planirano)	48
Slika 7.4.1 Poređenje postojećih (levo) i planiranih (desno) šablona stanovanja u Partešu (na vrhu), Budrigi (u sredini) i Pasjanu (na dnu). Izvor: ORP mapa stambenih naselja i infrastrukture	50

LISTA TABELA

Tabela 1.3.1 Zahtevani sadržaj izveštaja o životnoj sredini u skladu sa Zakonom 03/L-230 i gde je pokriven u ovom izveštaju	8
Tabela 2.1.1 Relevantni zakoni o životnoj sredini i njihova svrha i obim	9
Tabela 2.2.1 Relevantne strateške akcije i njihove svrhe i obim	11
Tabela 2.3.1 Dostupne informacije o relevantnim pitanjima za SPUŽS	12
Tabela 3.5.1 Proizvodnja otpada	23
Tabela 3.10.1 Ključni problemi i mogućnosti životne sredine.....	31
Tabela 3.10.2 Ciljevi SPUŽS-a grupisani u tematske oblasti.....	32
Tabela 3.10.1 Matrica usaglašenosti za procenu ciljeva ORP u odnosu na ciljeve SPUŽS-a	38
Tabela VII.1 Uticaj ORP u odnosu na ciljeve SPUŽS	52
Tabela VIII.1 Spoljna procena kompatibilnosti	54
Tabela IX.1 Predloženi plan praćenja	56

I. UVOD

1.1. SVRHA SPUŽS-A

Strateška Procena Uticaja na Životnu Sredinu (SPUŽS) je “sistematski proces za vrednovanje posledica uticaja na životnu sredinu predloženih inicijativa politike, plana ili programa kako bi se obezbedilo da su u potpunosti uključeni i rešeni na odgovarajući način u najranijim fazama donošenja odluka u skladu sa ekonomskim i socijalnim odlukama (Sadler i Verheem, 1996). Krajnji cilj SPUŽS-a je da obezbedi visok nivo zaštite životne sredine i doprinese promovisanju održivosti. SPUŽS teži ka poboljšanju plana ili programa, predlaganjem novih ciljeva ili strategija, kao i razmatranju predloženih strategija i ukazivanju na one koje izgledaju bolje u pogledu unapređenja prilika životne sredine i minimiziranjem uticaja i rizika. Shodno tome, SPUŽS treba da započne ranije u procesu pravljenja plana i da bude u potpunosti uključena u njega (videti Odeljak 1.2).

Na Kosovu, SPUŽS je regulisan Zakonom br. 03/ 230, koji određuje uslove, oblike i procedure za primenu SPUŽS-a. Prema ovom zakonu, SPUŽS mora da bude preduzet za prostorno i gradsko planiranje, uključujući i opštinske razvojne planove. Zakon Kosova o SPUŽS-u je u skladu sa zahtevima Evropske Unije, takozvanom “Direktivom SPUŽS-a” (Direktiva 2001/42/EK), koja identifikuje sledeće ključne elemente procesa SPUŽS-a:

- Pripremanje Izveštaja o Životnoj Sredini informišući o mogućim značajnim uticajima nacrtu plana ili programa;
- Sprovođenje konsultacija o nacrtu plana ili programa prateći Izveštaj o Životnoj Sredini;
- Uzimanje u obzir rezultata procesa konsultacija u donošenju odluka;
- Pokazivanje kako su rezultati procene uticaja na životnu sredinu uzeti u obzir u konačnom planu ili programu.

1.2. PROCES SPUŽS-A ZA ORP OPŠTINE PARTEŠ

Proces je praćen da sprovede SPUŽS, i njegovu interakciju sa proces ORP-a, i predstavljen je Slikom 1.1. Proces je počeo u martu 2013., nakon što je dokument Profila opštine izrađen. Prvo, pravni i strateški kontekst su bili analizirani, prikupljanjem informacijama u vezi relevantnih zakonodavnih dokumenata, kao i politika i drugih strateških akcija sa posledicama za ORP i teritoriju opštine Parteš. Dodatno, preliminarni popis dostupnih informacija (izveštaji o životnoj sredini, sektorske studije, GIS baza podataka) je sproveden.

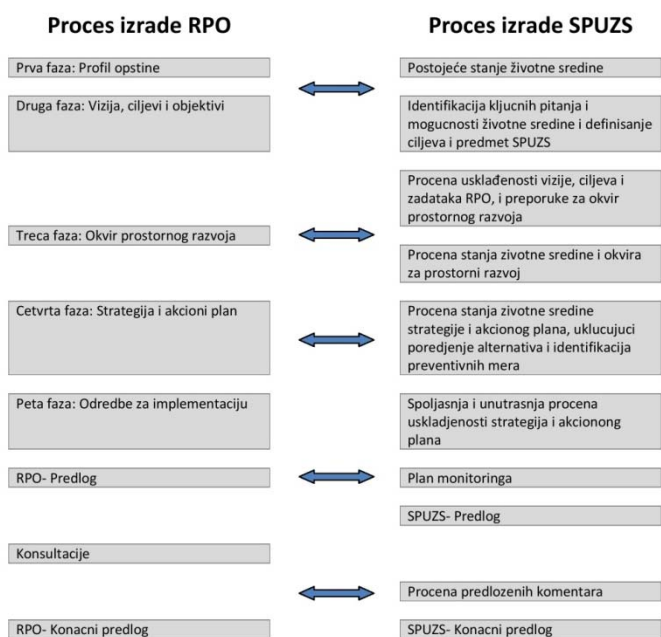
Aprila 2013. sastanak sa osobljem Opštine Parteš je održan da opiše svrhu radne metodologije SPUŽS-a, da razmatra radnu metodologiju, da prikupi preliminarna mišljenja i stavove o najznačajnijim rizicima životne sredine i mogućnosti koje karakterišu teritoriju Parteša. Što se tiče druge, glavna pitanja koja su proizašla tokom sastanka uključuju: razvoj putne infrastrukture, napuštanje i fragmentaciju poljoprivrednog zemljišta, nelegalnu seču šuma, kvalitet vode u rekama i potocima, karakteristike pejzaža/kulturnog nasleđa, potrebu za čišćenjem nezakonitih inertnih deponija i deponija domaćinstava. Sastanak je takođe poslužio u cilju prikupljanja dodatnih osnovnih podataka i za informisanje o relevantnim izvorima podataka. Prikupljanje osnovnih podataka je takođe završeno obavljanjem rada na terenu i održavanjem sastanka sa osobljem Ministarstva za Životnu Sredinu i Prostorno Planiranje. Ovo je omogućilo da se izradi nacrt izveštaja o životnoj sredini koja opisuje trenutno stanje životne sredine i identifikuje glavna ključna pitanja, kao i glavne mogućnosti. Ovo je tada revidirano i integrisano uključivanjem komentara tima za planiranje. Shodno tome, nacrt spiska ciljeva SPUŽS-a je sačinjen i dogovoren sa timovom za planiranje. Tokom drugom sastanka sa osobljem Opštine Parteš, održanim jula 2013., spisak ciljeva je predstavljen i razmatran. Glavne tačke rasprava su o pogledu potrebe da se obuzda i spreči širenje gradova na poljoprivredne oblasti i nepravilan razvoj stambenih prostora, zatim problem u vezi upotrebe pesticida u poljoprivredi (pogoršano činjenicom da su poljoprivrednici slabo obučeni o pravilnoj primeni veštačkog

đubriva i pesticida), značaj investiranja u inicijative za podizanje ekološke svesti, kao i za pitanja šumskih požara. Nakon ovog sastanka, spisak ciljeva SPUŽS-a je završen kako bi bio korišćen tokom preostalih faza procesa SPUŽS-a.

Korišćenjem spiska inicijativa SPUŽS-a kao reference, procena usklađenosti je sprovedena da testira doslednost sadržaja dokumenta Vizije. Ovo je napravilo dokument naglašavajući potencijalne sinergije i sukobe između ciljeva ORP-a i ciljeva SPUŽS-a, obezbeđujući sugestije o tome kako poboljšati sinergije i smanjiti sukobe. Dokument je podeljen sa timom za planiranje i korišćene za fino podešavanje konačne verzije dokumenta Vizije ORP, kao i za obaveštavanje formulacije okvira Prostornog razvoja.

Čim je izrađen okvir prostornog razvoja, SPUŽS je napravio preliminarnu procenu njegovih posledica na životnu sredinu i spisak preporuka, koje su podeljene sa timom za planiranje. Isti pristup je usledio za narednu fazu planiranja, tj. formulaciju strategije i akcionog plana.

Slika 1.2.1 Faze procesa SPUŽS-a i interakcija sa ORP-om

1.3. STRUKTURE IZVEŠTAJA O ŽIVOTNOJ SREDINI

Ovaj izveštaj je strukturisan na sledeći način. **Poglavlje II** obezbeđuje informacije o pravnom i strateškom okviru, kao i o dostupnim podacima. **Poglavlje III** opisuje postojeće stanje životne sredine i njen verovatni razvoj bez sprovođenja ORP-a. **Poglavlje IV** opisuje ključne probleme životne sredine i mogućnosti, spisak ciljeva SPUŽS-a koji su uspostavljeni za ORP. **Poglavlje V** obezbeđuje rezime sadržaja ORP-a. **Poglavlje VI** sadrži ishod procene usklađenosti ciljeva ORP-a, kao što je i opisano u dokumentu Vizije ORP-a. **Poglavlje VII** sadrži procenu uticaja na životnu sredinu okvira Prostornog razvoja, Strategiju i akcioni plan ORP-a. **Poglavlje VIII** izveštava o ishodu spoljašnje procene usklađenosti ORP-a. **Poglavlje IX** opisuje plan za nadgledanje uticaja ORP-a. **Poglavlje X** sadrži netehnički rezime izveštaja o životnoj sredini.

Tabela 1.3.1 obezbeđuje rezime zahteva zakona SPUŽS-a Kosova i signalizira relevantne odeljke Izveštaja o Životnoj Sredini koji ispunjavaju ove zahteve.

Tabela 1.3.1 Zahtevani sadržaj izveštaja o životnoj sredini u skladu sa Zakonom 03/L-230 i gde je pokriven u ovom izveštaju

Informacije koje je potrebno obezbediti u izveštajima SPUŽS-a (Aneks 2, Zakon Br. 03/L-230)	Gde je pokriven u ovom izveštaju
1. Prikaz sadržaja, glavni ciljevi plana i odnosi sa drugim relevantnim planovima i programima	Poglavlje 5 i Poglavlje 8
2. Relevantni aspekti trenutnog stanja životne sredine i verovatna evolucija iste bez sprovođenja plana	Poglavlje 3
3. Karakteristike životne sredine oblasti za koje postoji verovatnoća da se na njih značajnije utiče	Poglavlje 3
4. Bilo koji postojeći problemi životne sredine koji su relevantni za plan, uključujući, posebno, one koji se odnose na bilo koju oblast određene važnosti životne sredine	Poglavlje 3 i Poglavlje 4
5. Ciljevi zaštite životne sredine, uspostavljeni na nacionalnom, međunarodnom ili nivou Evropske Zajednice, koji su relevantni za plan i način na koji su ti ciljevi i bilo koja pitanja životne sredine uzeta u obzir tokom njegove pripreme	Poglavlje 2, Poglavlje 6 i Poglavlje 7
6. Mogući značajni uticaji na životnu sredinu, kao što su pitanja biodiverziteta, stanovništva, ljudskog zdravlja, flore, faune, zemljišta, vode, vazduha, klimatskih faktora, materijalnih vrednosti, kulturnog i prirodnog nasleđa, pejzaža i odnosa između gore pomenutih faktora	Poglavlje 6 i Poglavlje 7
7. Mere predviđene da spreče, smanje i što je moguće potpunije otklone bilo koji značajniji štetni uticaj na životnu sredinu sprovođenjem plana	Poglavlje 7
8. Prikaz razloga za odabir alternativa sa kojima se bavi, i opis kako je procena preduzeta uključujući i bilo koje poteškoće – kao što su tehnički nedostaci ili nedostatak znanja o tome kako uraditi – na koje se naišlo u sastavljanju potrebnih informacija	Poglavlje 6 i Poglavlje 7
9. Opis mera predviđenih u pogledu nadgledanja	Poglavlje 9
10. Netehnički rezime informacija datih u navedenim naslovima	Poglavlje 10

II. POSTAVLJANJE KONTEKSTA: PRAVNI I STRATEŠKI OKVIR I DOSTUPNE INFORMACIJE

2.1. PRAVNI OKVIR

Tabela 2.1.1 daje pregled zakonodavstava Kosova koji postavljaju ciljeve zaštite životne sredine i politike koje su potencijalno relevantne za ORP i SPUŽS.

Tabela 2.1.1 Relevantni zakoni o životnoj sredini i njihova svrha i obim

Zakon	Svrha i obim
Zakon o POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU (Br. 02/L-26)	Određuje upotrebu, zaštitu, regulisanje i davanje poljoprivrednog zemljišta u zakup u cilju trajnog očuvanja i zaštite poljoprivrednog potencijala, na osnovu principa za održivi razvoj.
ZAKON BR. 02/L-79 O HIDROMETEROLOŠKIM AKTIVNOSTIMA	Ovaj zakon razmatra sve vrste merenja i posmatranja elemenata meteoroloških pojava, hidroloških, biometeroloških, hidrobioloških, razrađivanje i objavljivanje sakupljenih rezultata ovih merenja i posmatranja, objavljivanje redovnih i objavljivanje s vremena na vreme informacija za vreme, stanju površine i podzemnih voda, sprovođenje i istraživanje promena i pojava atmosfere u hidrosferi sa značajem za privredu Kosova, studiju i procenu njihovog uticaja na životnu sredinu.
ZAKON Br. 02/L-102 O ŽAŠTITI OD BUKE	Svrha ovog zakona je da izbegne, spreči i smanji na prioritentnim osnovama, štetne uticaje, uključujući uznemiravanje, usled izlaganja buci. Ovaj zakon treba da obezbedi osnovu za razvijanje mera za smanjenje buke koju emituju glavni izvori, naročito drumski i železnički saobraćaj i avioni, oprema izvan i industrijska oprema, pokretna mašinerija i za druge izvore zagađenja životne sredine od buke i uznemiravanja.
ZAKON Br. 02/L-116 O HEMISKOJ ŽAŠTITI	Svrha ovog zakona je takođe da reguliše održivo upravljanje hemikalijama, uključujući mere za zaštitu životne sredine i zaštitu od izlaganja čoveka hemikalijama.
ZAKON Br. 03/L-025 O ŽAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE	Ovaj zakon će uskladiti ekonomski razvoj i socijalnu dobrobit sa osnovnim principima za zaštitu životne sredine prema konceptu održivog razvoja. Svrha ovog zakona je promovisanje uspostavljanja zdrave životne sredine za stanovnike Kosova postepenim donošenjem standarda za životnu sredinu Evropske Unije.
ZAKON Br. 03/L-043 O INTEGRISANOJ KONTROLI SPREČAVANJA ZAGAĐENJA	Svrha ovog zakona je intervencija kontrole za sprečavanje zagađivanja koje proističe iz industrijskih aktivnosti, naročito sprečavanjem ili smanjenjem otpada ili emisija gasova u vazduh, vodu i zemljište.
ZAKON Br. 03/ L-104 O ŽAŠTITI OD NEJONIZUJUĆEG, JONIZUJEĆEG	Svrha ovog zakona je: da obezbedi usklađivanje sa međunarodnim normama i konvencijama u oblasti nejonizovane i jonizovane radijacije i nuklearne bezbednosti; da obezbedi stvaranje takve zdrave životne sredine koja izdržava zagađenja i troškove u pogledu Zaštite od Radijacije i Nuklearne bezbednosti, koja je pristupačna i u skladu sa

ZRAČENJA I O NUKLEARNOJ BEZBEDNOSTI	održivim ekonomskim razvojem; uspostavljanje posebnog organa i obaveza javnih vlasti odgovornih za postepeno uvođenje i sprovođenje takvih standarda; davanje prava i obaveza licima i ustanovama na koje takve aktivnosti utiču, ili interes u promovisanju zdrave životne sredine na Kosovu.
ZAKON Br. 03/L-119 O BIOCIDNIM PROIZVODIMA	Glavni cilj ovog nacrtu zakona je da odredi uslove za stavljanje na tržište i korišćenje aktivne supstance/i korišćenih za proizvodnju biocidnih proizvoda na teritoriji Republike Kosova i ovim da zaštiti zdravlje ljudi i životinja i životnu sredinu.
ZAKON Br. 03/L-160 O ZAŠTITI VAZDUHA OD ZAGAĐENJA	Svrha ovog zakona je da reguliše i garantuje prava građana da žive u zdravoj i životnoj sredini sa čistim vazduhom, istovremeno štiteći zdravlje ljudi, faunu, floru i prirodne i kulturne vrednosti životne sredine.
ZAKON Br. 03/L-214 O PROCENI UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU	Cilj ovog Zakona je da spreči ili ublaži štetne uticaje predloženih javnih ili privatnih projekata i da time doprinese očuvanju i poboljšanju životne sredine, zaštiti ljudskog zdravlja i poboljšanju kvaliteta života.
ZAKON Br. 03/L-233 O ZAŠTITI PRIRODE	Zakon će utvrditi sistem za opštu zaštitu i očuvanje prirode (sve biološke raznolikosti i raznolikosti pejzaža) i njenih vrednosti.
ZAKON Br. 04/L-060 O OTPADU	Ovaj zakon ima za cilj da: 1. Izbegne i smanji što više moguće stvaranje otpada; 2. ponovo iskoristi upotrebene komponente iz otpada; 3. održivi razvoj kroz zaštitu i očuvanje ljudskih resursa; 4. spreči negativne uticaje otpada na životnu sredinu i ljudsko zdravlje; 5. konačno uskladišti otpad na prihvatljivi ekološki način.
ZAKON Br. 04/L-120 O ZAŠTITI BILJAKA	Ovaj zakon reguliše sve aktivnosti u odnosu na: 1. Zaštitu biljaka, biljnih proizvoda i drugih objekata uključenih u proizvodnju biljaka; 2. Identifikovanje mera za sprečavanje uvođenja i širenja štetnih organizama na biljke, biljne proizvoda i druge objekte za njihovo iskorenjivanje; 3. Favorizovanje prikupljanja i razmena informacija i podataka sa drugim državama; 4. Finansiranje i naknada za preduzete radove za zaštitu biljaka; 5. Određivanje zadataka i odgovornosti lica uključenih u zaštitu biljaka i primena ovog Zakona na Kosovu.
ZAKON Br. 2004/24 ZAKON O VODAMA KOSOVA	Ovaj Zakon reguliše pitanja u vezi upravljanja, planiranja, zaštite i institucionalne odgovornosti u pogledu vode i Vodenih Resursa.

2.2. STRATEŠKE AKCIJE

Tabela 2.2.1 daje pregled strateških akcija (politike, planovi i programi) koje su potencijalno relevantne za uticanje na ORP. Doslednost ORP-a sa ovim akcijama (takozvana “analiza spoljne kompatibilnosti”) biće procenjena u Poglavlju 8.

Tabela 2.2.1 Relevantne strateške akcije i njihove svrhe i obim

Strateška akcija	Svrha i obim
Kosovski Prostorni Plan 2010-2020+	Promoviše zajedničke interese stanovnika Kosova za ubrzani ekonomski razvoj, sa ciljem poboljšanja kvaliteta života, ali istovremeno štiteći resurse, prirodno i kulturno nasleđe. Izrada Prostornog Plana Kosova daje smernice za budući prostorni razvoj na nacionalnom nivou, opštinskoj i urbanoj razmeri.
Strategija i Akcioni Plan za Biodiverzitet 2011 – 2020	Ovo je osnovni dokument za zaštitu prirode, koji određuje dugoročne ciljeve za očuvanje biodiverziteta i raznolikost pejzaža, zaštićenu vrednost prirode, ali takođe i za način sprovođenja u skladu sa opštim ekonomskim, socijalnim i kulturnim razvojem.
Strategija životne sredine za Kosovo	Razvijeno od strane Ministarstva Životne Sredine i Prostornog Planiranja, u skladu sa Zakonom o Zaštiti Životne Sredine. Predstavlja osnovu za izradu Kosovskog Akcionog Plana Životne Sredine.
Kosovski Akcioni Plan Životne Sredine	Precizira do detalja sve aktivnosti zahtevane za realizovanje Strategije Životne Sredine. Akcioni Plan sadrži operativni program za postizanje ciljeva Strategije.
Lokalni Plan Životne Sredine (LPŽS)	

2.3. DOSTUPNE INFORMACIJE

Tabela 2.3.1 daje pregled izveštaja i drugih dostupnih izvora informacija koje su važne za SPUŽS i koje predstavljaju osnovu za izgradnju osnove životne sredine, dopunjenu posmatranjima sa terena i intervjuima sa ključnim posmatračima i zainteresovanim stranama, kao što je i opisano u Odeljku 1.2.

Tabela 2.3.1 Dostupne informacije o relevantnim pitanjima za SPUŽS

Izveštaj	Autor/agencija /izvor
Stanje voda na Kosovu, 2010	Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja Agencija za Zaštitu Sredine Kosova
Stanje Prirode, 2008-2009	Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja Agencija za Zaštitu Sredine Kosova
Stanje otpada na Kosovu, 2008 Izveštaj	Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja Agencija za Zaštitu Sredine Kosova
Stanje životne sredine na Kosovu, 2008-2010	Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja Agencija za Zaštitu Sredine Kosova
Izveštaj o stanju vazduhu, 2012	Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja Agencija za Zaštitu Sredine Kosova
Kosovski Katastar o Zagađivačima Vode	Regionalna Centar za Životnu Sredinu - Kancelarija na Kosovu Agencija za Zaštitu Sredine Kosova
Izveštaj o žarištima životne sredine na Kosovu, 2011	Agencija za Zaštitu Sredine Kosova
Bezbednost vode za Centralno Kosovo, 2012	Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja
Procena Biodiverziteta na Kosovu, 2003	USAID/Kosovo
Kosovo:Pregled Sektora Životne Sredine. Procena Troškova Degradacije Živote Sredine, Institucionalni Pregled, i Javni Pregled Troškova u Oblasti Životne Sredine	Svetska Banka
Istraživanje o Demografiji, Socijalnom i Reproductivnom Zdravlju na Kosovu, novembar 2011.	Statistička Kancelarija Kosova (SKK) Ministarstvo Javne Administracije, Podržano od strane UNFPA i UNICEF, Priština,
Tehnički izveštaj: preliminarna identifikacija Prirodnih Mesta 2000 na Kosovu	Nije dostupno
Emisije gasova staklene bašte na Kosovu 2008 - 2009	UNDP Kosovo
Kosovo i klimatske promene. Strateški Pristup Konferenciji o Klimatskim Promenama iz Kopenhagena 2009.	https://wiki.rit.edu/download/attachments/68166747/Climate+Change+Report.pdf?version=1&modificationDate=1349820226330

GIS podaci su bili dostupni iz dva različita izvora:

- EULUP – projekat EU “Dalja podrška korišćenju zemljišta”. Kancelarija Evropske Komisije za Vezu (www.eulup-ks.org). Ovi podaci uključuju mape zemljinog pokrivača, održivost poljoprivrednog zemljišta, osetljivost podzemnih voda i rizik od zagađenja, osetljivost i rizik od erozije zemljišta, oblasti sa rizikom od poplava, procenjenju vrednost biodiverziteta.
- Opštinska GIS baza podataka je sačinjena od strane konsultanata unajmljenih od strane UN-Habitat-a. Ova baza podataka uključuje sve osnovne slojeve (kao što su korišćenje zemljišta, topografija, putevi, izgrađene oblasti, hidrografija, administrativne granice, katastarske granice i dr.), kao i karakteristike objekata, usluge i infrastrukturu (škole, zdravstveni centri, javni prostori i dr.)

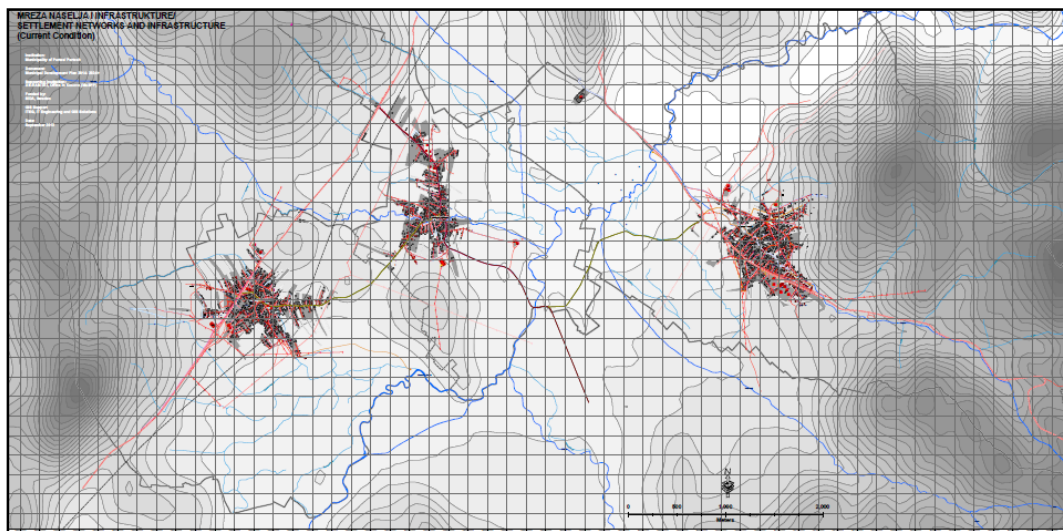
III. POSTOJEĆE STANJE ŽIVOTNE SREDINE

3.1. KLIMA, TOPOGRAFIJA I KORIŠĆENJE ZEMLJIŠTA

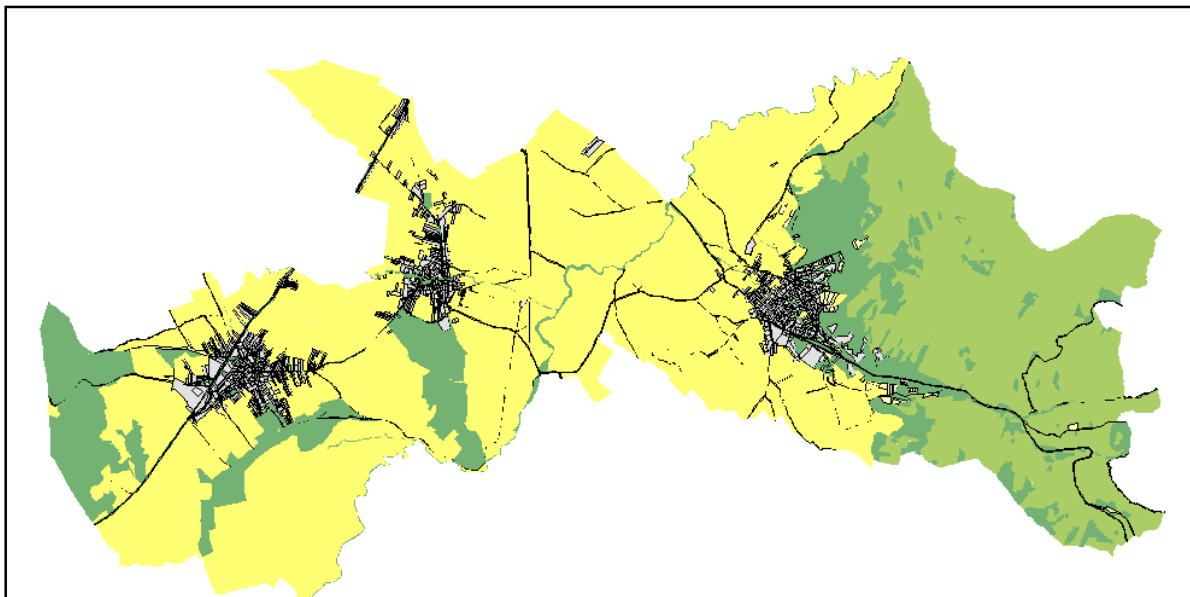
Opština Parteš se nalazi u istočnom delu Kosova, u blizini graničnog trougla sa Srbijom i Makedonijom. Deli granicu sa opštinom Gnjilane na severu, jugu i zapadu, i sa opštinom Vitinom na jugu. Opština je konstituisana od strane tri katastarske jedinice: Parteš/ Partesh (u zapadnom delu), Pajsane/ Pasjan (u istočnom delu) i Donja Budriga/ Budrige e Poshtme (u centralom delu) (videti Sliku 3.1). U pogledu zemljišne površine, jedinica Pajsane/ Pasjan je najveća, pokrivajući oblast od 53.30% ukupnog opštinskog zemljišta, a prate je Parteš/ Partesh (28.17%) i Donja Budriga/ Budrige e Poshtme (18.53%). Klima je uglavnom umerena sa dugim i toplim letima, kratkim i hladnim zimama koje karakterišu obilne snežne padavine (godišnje u proseku oko 23 dana sa snegom). Jesen i proleće su kišni i grad je česta pojava. Teren je uglavnom ravan i blago talasast, pripadajući dolini Raka Binačka Morava i Binces. Većina sektora na zapadu i istoku opštine je uglavnom brdovita i nadmorska visina dostiže 577 m inm (Brdo Dunjište). (Videti senčanje nadmorske visine na Slici 3.1.1).

Dominanti način korišćenja zemljišta je poljoprivreda, koja pokriva većinu centralnog dela opštine, praćenu šumama, koje su raspoređene uglavnom u istočnom sektoru. Mapa korišćenja zemljišta je predstavljena na Slici 3.2.

Slika 3.1.1 Lokacija tri glavna naselja obeležena u Digitalnom Modelu Nadmorske Visine (Izvor: dokument ORP-a)

Slika 3.1.2 Mapa glavnih vrsta korišćenja zemljišta u Opštini Parteš. Legenda: maslinasto zelena: šume; tamno zelena: druge zelene oblasti; žuta: poljoprivreda, siva: naselja i infrastrukture (Izvor: sopstvena razrada zasnovana na Opštinskoj GIS bazi podataka).

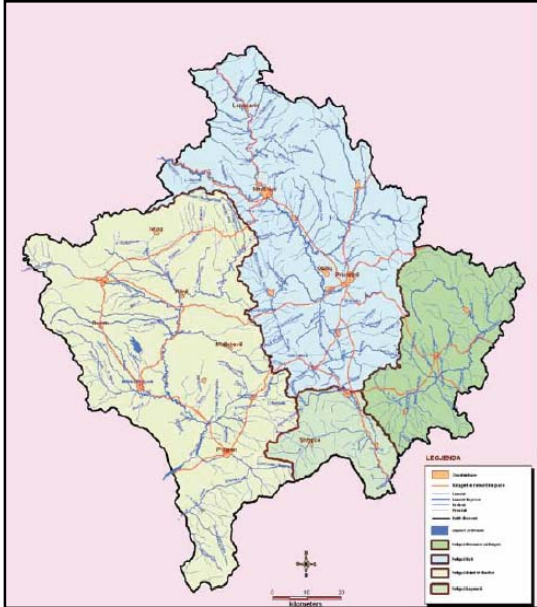

3.2. VODENI RESURSI

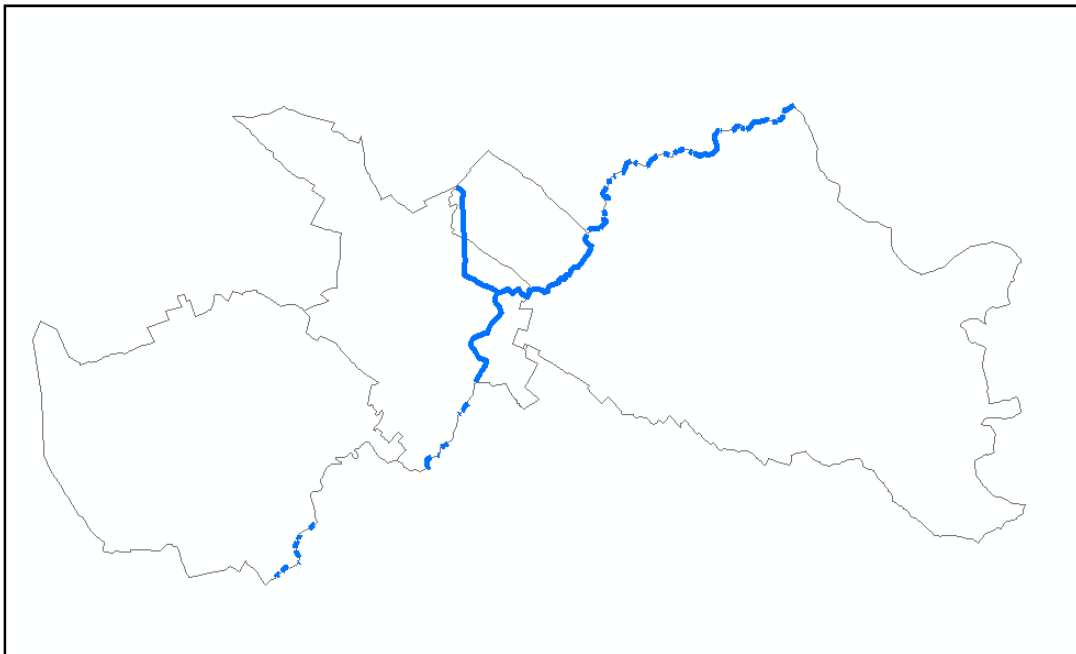
Kosovo je u region sa ograničenim vodenim resursima (u proseku $1600\text{m}^3/\text{po osobi}^1$), i ovaj faktor predstavlja pretnju za njegov budući socijalni i ekonomski razvoj. Stoga, upotreba i očuvanje vodenih resursa predstavljaju kritična pitanja i glavne izazove životne sredine. Međutim, opština Parteš je naročito bogata vodenim resursima, pošto je presecaju dve glavne reke, Reka Binaščka Morava (čije razvođe ima površinu od 1564 km^2 , Slika 3.3), i njene pritoke (Slika 3.4). Reka ima godišnji protok od 330 miliona m^3 , i prosečni protok od $6.1\text{ m}^3/\text{s}$ (²). Njena voda je trenutno uglavnom koristi za navodnjavanje. Sve tri glavne katastarske jedinice opštine su presečene Rekom Binačkom Moravom. Duž Reke Binačke Morave postoje tri stanice za merenje koje pripadaju hidrometeorološkoj mreži Kosova, koja je počela sa radom 2003. godine. Najbliža stanica Partešu se nalazi u okviru Opštine Vitina i meri nivo vode (h) i protok (Q). Prosečan protok je $1.06\text{ m}^3/\text{s}$, sa maksimalnim protokom od $18.70\text{ m}^3/\text{s}$ i minimalnim protokom od $0.05\text{ m}^3/\text{s}$ (²).

¹ KOSOVSKI AKCIONI PLAN ŽIVOTNE SREDINE 2006 – 2010

Slika 3.2.1 Reke i baseni na Kosovu. Razvođe Reke Binačke Morave je predstavljeno tamno zelenom bojom (Izvor: Stanje voda na Kosovu, 2010)

Slika 3.2.2 Rečna mreža u okviru Opštine Parteš je predstavljena za tri katastarske jedinice

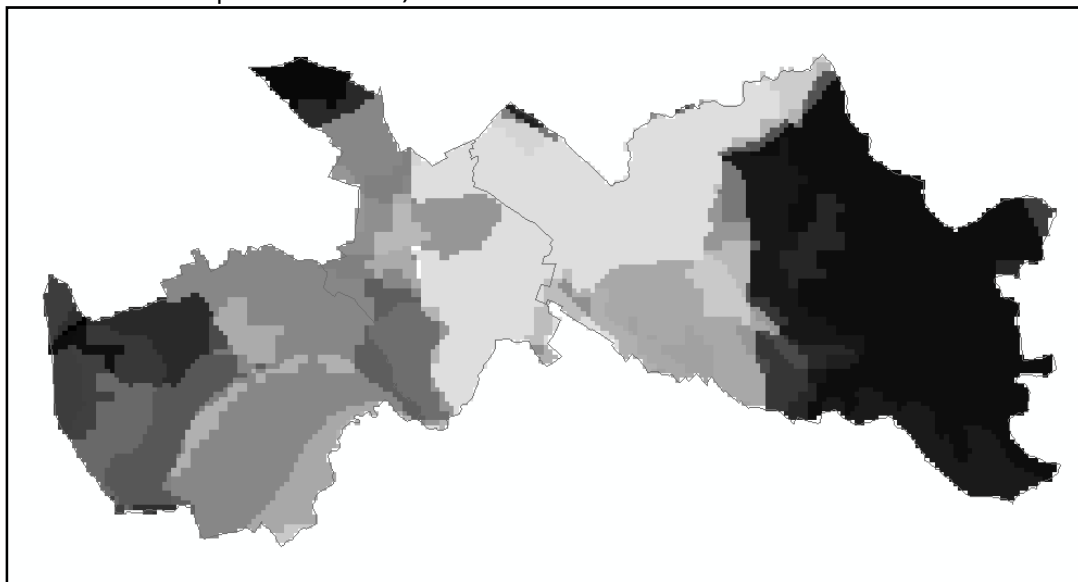
Kvalitet vode je pitanje za brigu na Kosovu usled nedostatka postrojenja za preradu otpadnih voda (kao i sistema za nadgledanje otpadnih voda) za opštine, kao i za industrijski sektor. Stoga, i organi za površinu i za podzemne vode trenutno nisu zaštićene od zagađenja. Podaci sa nadgledanja pokazuju da su sve reke smatrane zagađenim i imaju neprihvatljive nivoe biološke potrošnje kiseonika, kao i nedostatak rastvorenog kiseonika. Zagađenje pijaće vode proističe više od bakteriološkog zagađenja nego od hemijskog. Većina bakterija je pronađena u sistemima za snabdevanje vodom

manjih gradova i ruralnih oblasti, gde 74– 90 procenata procenjenih bunara i izvora zagađeno otpadnom vodom i fekalijima².

U okviru opštine Parteš, ne postoje stanice za nadgledanje kvaliteta vode. Međutim, Reka Binačka Morava je nadgledana u Klokotu, Ugljaru i na granici sa Srbijom u Domorovcu. Rezultati nadgledanja pokazuju smanjenje kvaliteta vode na stanicama koje se nalaze nizvodno, posle ispuštanja sakupljača otpadnih voda u gradovima³. Ovaj izveštaj upozorava da “je verovatno da je površinski nivo zagađenja vode više od nadgledanog, zbog jazova koji postoje u mreži za nadgledanje za industrijsku otpadnu vodu i površinski kvalitet vode, naročito izvodno od glavih industrijskih kompleksa i kompleksa rudnika i zbog ispuštanja neprerađene otpadne vode”.

U oblasti Parteša, ne postoje teški industrijski zagađivači: Kosovski Katastar Zagađivača Vode⁴ ne identifikuje bilo kakve ekonomske operatore sa visokim potencijalom za zagađenje vode u okviru opštinskih granica. Postoji samo jedan objekat lake industrije za proizvodnju bezalkoholnih pića na teritoriji koje je aktivno, a otpadna voda se ispušta direktno u Reku Binačku Moravu, bez bilo kakve prerade, kroz jednu nezavisnu mrežu otpadnih voda (Izvor: Profil dokumenta ORP-a). Međutim, trenutno septičke jame koje sakupljaju otpadnu vodu iz opštinske mreže nisu opremljene potrebnim sistemima za preradu (videti takođe Odeljak 3.5). Kao rezultat, reka doživljava povećane nivoe zagađenja, sa prijavljenim pokazateljima delimične eutrofikacije u određenim sektorima (Izvor: Profil dokumenta ORP-a). Slika 3.5 pokazuje mapu rizika od zagađenja podzemnih voda, sprovedenu tokom projekta EULUP.

Slika 3.2.3 Rizik od zagađenja podzemnih voda. Legenda: što tamnija nijansa, to niži rizik (Izvor: sopstvena razrada zasnovana na bazi podataka EULUP).

Pristup vodovodnom sistemu na Kosovu je ograničen, naročito u ruralnim oblastima. Prema Pregledu Sektora Životne Sredine na Kosovu, 86% domaćinstava ima vodu iz vodovoda unutar zgrada u urbanim oblastima, ali samo 45% u ruralnim oblastima. Parteš je nedavno napravio napore za razvijanje vodovodne mreže za snabdevanje pijaćom vodom svih svojih stanovnika. Ovo je rezultiralo izgradnjom tri odvojene mreže za snabdevanje vodom sva tri naselja, koje su puštene u rad tokom 2008. i 2010. (detalji o strukturi i funkcionisanju mreže za snabdevanje vodom su predviđene u Profilu

² Kosovo: Pregled Sektora Životne Sredine; Procena Troškova Degradacije Životne Sredine, Institucionalni Pregled i Javni Pregled Troškova u Oblasti Životne Sredine

³ Stanje voda na Kosovu, 2010

⁴ Kosovski Katastar za Zagađivače Vode

Dokumenta ORP-a). Trenutno, 93.40 % domaćinstava se snabdeva od strane ovih javnih mreže za snabdevanje vodom, dok se ostatak snabdeva iz privatnih bunara. Na snabdevanje vodom ne utiču sezonske promene, i nestašice vode nisu prijavljene. Međutim, brige postoje oko kvaliteta snabdevene vode od strane mreže. Jedino u slučaju Pasjana, voda sa česme je pijaća i nadgledaju je laboratorije koje se nalaze u postrojenju za vodu. U druga dva naselja, voda sa česme trenutno nije pijaća, ako je sistem za prečišćavanje za naselje Parteš trenutno testiran i treba da bude operativan uskoro.

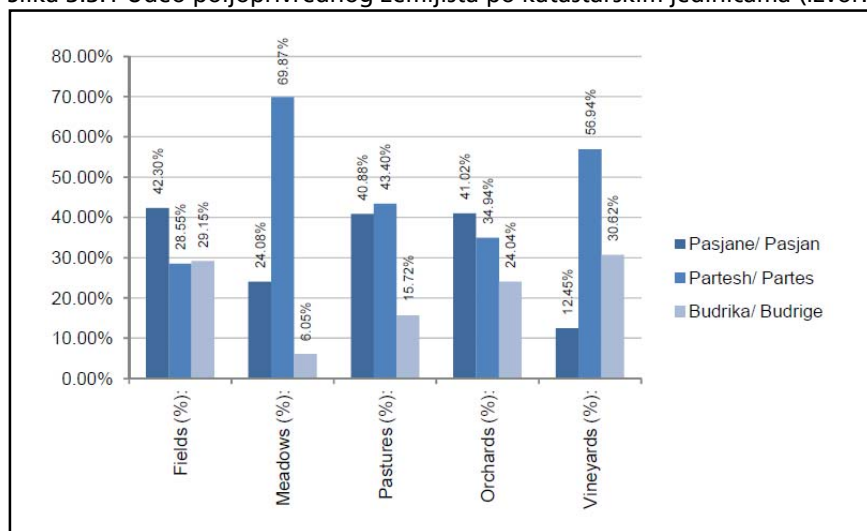
Brige oko kvaliteta pijaće vode su česti u većini ruralnih oblasti Kosova, Pregled Sektora Životnoj Sredini⁵ navodeći da “ruralne oblasti imaju oko 200 sistema za snabdevanje vodom kojima direktno upravljaju zajednice i sela, pokrivajući oko 65 procenata ruralnog stanovništva, iako je samo nekoliko od ovih sistema higijenski.” Prema ovom izveštaju, u 2009., 90% testiranih bunara u dvorištima i lokalnih izvora/močvara je korišćeno kao primarni izvori pijaće vode u ruralnim oblastima pokazalo je visok nivo nitrata i fekalne zagađenosti. Međutim, izveštaj zaključuje, kvantifikovanje uticaja na zdravlje je teško zbog nedostatka podataka. Jeda od nekoliko dostupnih studija, izvestila je da je oko 85% slučajeva dijareje na Kosovu pripisano neadekvatnom kvalitetu i kvantitetu snabdevanja vodom, kanalizaciji i higijeni.

3.3. ZEMLJIŠTE

Poljoprivreda i hortikultura su glavne ekonomske aktivnosti u Partešu. Skoro sto procenata sektora je neformalno i broj operatora je nepoznat, ali je i procenjeno da sektor uključuje oko 90% radne snage⁶. Stoga, zemljište je ključni prirodni resurs, i oko 2/3 površine zemljišta je korišćeno za poljoprivredu. Slika 3.6 daje pregled korišćenja poljoprivrednog zemljišta.

Projekat EULUP⁷ je sproveo klasifikaciju održivosti poljoprivrednog zemljišta, na osnovu tla, terena i informacija o klimi. Sistem klasifikacije je koristio osam klasa, u kojem Klasa I odgovara najboljem zemljištu, a Klasa VIII najgorem. Mapa na Slici 3.7 pokazuje raspoređenost klasa održivosti zemljišta u Partešu. Najplodnije poljoprivredno zemljište u Partešu uključuje i dolinu Binačke Morave. Oko 4% zemljišta je klasifikovano u Klasi I, a oko 74% u klasama od I-IV, koje se smatraju pogodnim za poljoprivredu.

Slika 3.3.1 Udeo poljoprivrednog zemljišta po katastarskim jedinicama (Izvor: Dokument Profila ORP-a)

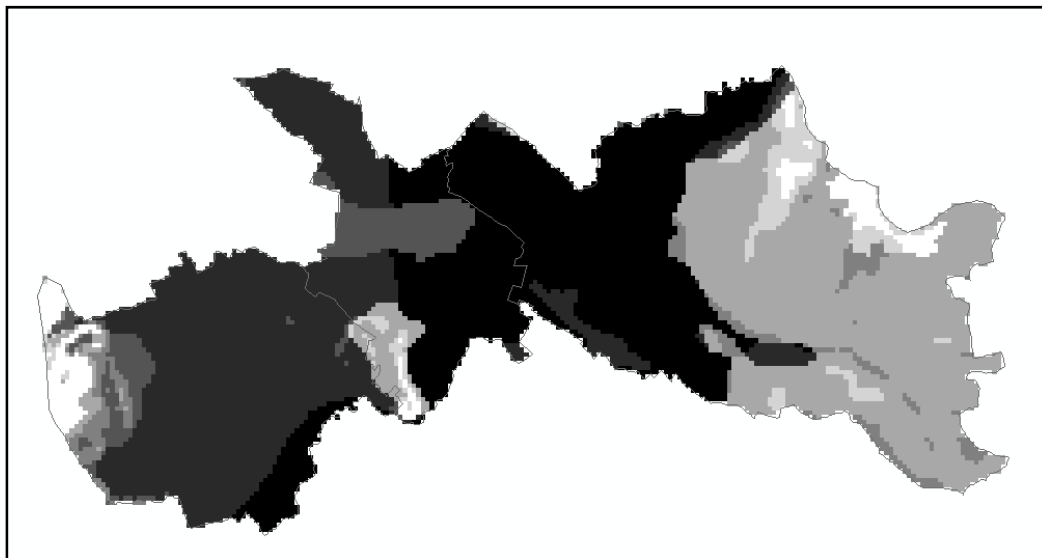

⁵Statistička Kancelarija Kosova (SKK) 2011. Istraživanje o Demografiji, Socijalnom i Reproductivnom Zdravlju na Kosovu, novembar 2009. Ministarstvo Javne Administracije, Podržano od UNFPA i UNICEF, Priština, februar

⁶Lokalni Plan o Životnoj Sredini 2012-2017. Opština Parteš/Pasjane

⁷EULUP: Projekat EU “Dalja podrška korišćenju zemljišta”. Kancelarija Evropske Komisije za Vezu. www.eulup-ks.org

Slika 3.3.2 Mapa podobnosti poljoprivrednog zemljišta. Legenda: što tamnija nijansa, to veća podobnost zemljišta (Izvor: sopstvena razrada zasnovana na bazi podataka EULUP)

Erozija zemljišta je prisutna u Partešu, uglavnom u brdovitim oblastima, gde je i stanje pogoršano usled ilegalne seče šuma, manjih aktivnosti iskopavanja i ispaše stoke. Erozijska zemljišta su uglavnom ozbiljna na brdovitim oblastima na istoku naselja Pasjane, gde su jaruge i brazde jasno vidljive (videti Sliku 3.3.1 i 3.3.2). Mapa rizika od erozije zemljišta je predstavljena na Slici 3.3.5

Slika 3.3.3 Oblasti pogodene ozbiljnim erozijama u blizini Pasjana (Izvor: Google mapa)

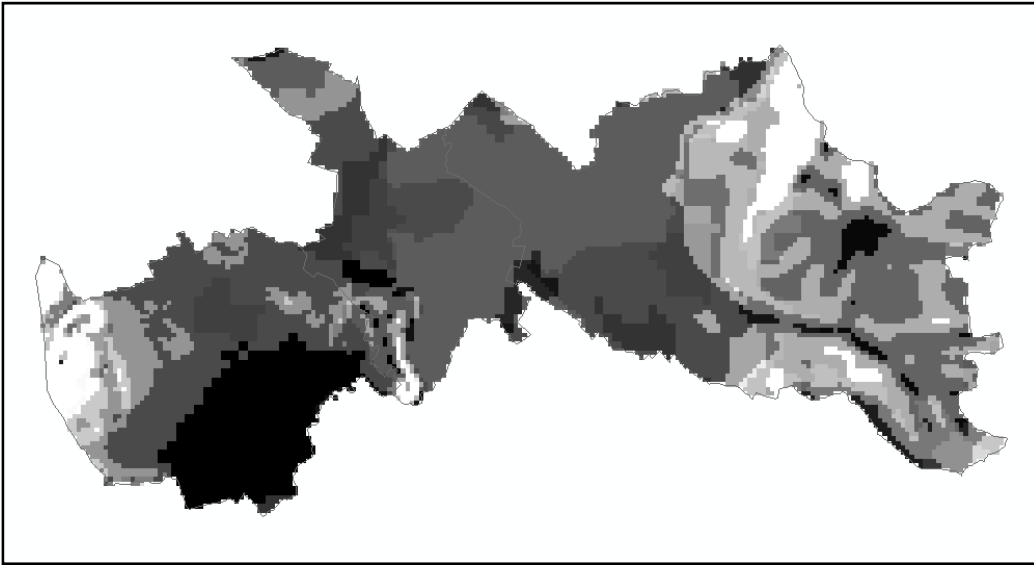

Slika 3.3.4 Jaruge i brazde na brdu u blizini naselja Pasjane

Iako je izgradnja zgrada u ruralnim oblastima pojava ograničenih razmera, uglavnom se javlja na nepravilan i neplaniran način, što dovodi do velikog nivoa zemljišta koje se odnosi po zgradi. Očuvanje dobrog kvaliteta poljoprivrednog zemljišta i očuvanje ruralnog pejzaža je povećana briga, naročito u pogledu izgradnje velikih komercijalnih zgrada duž glavnih putnih koridora (videti Sliku 3.3.4).

Slika 3.3.5 Mapa erozije zemljišta. Legenda: što tamnija nijansa, to niži rizik od erozije zemljišta (Izvor: sopstvena razrada zasnovana na bazi podataka EULUP)

Slika 3.3.6 Neplanirana izgradnja zgrada duž M25-3

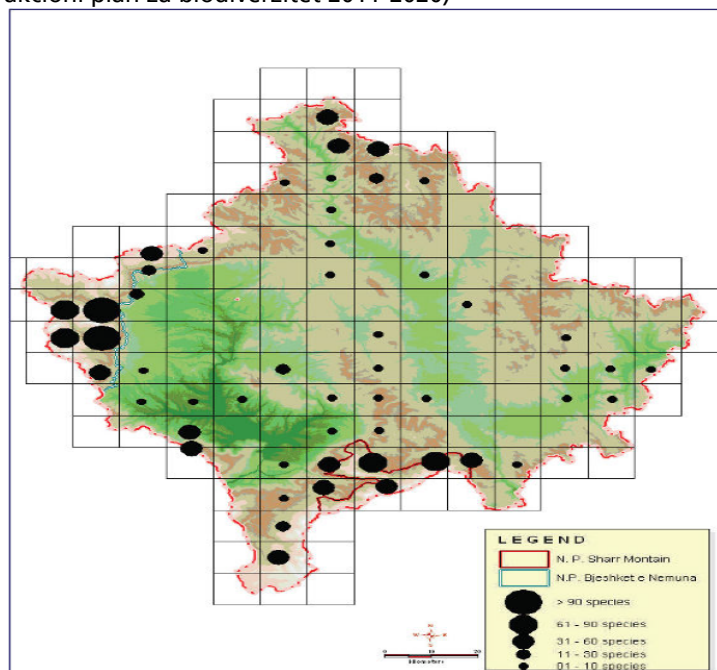
Teritorija Parteša ne obuhvata ni jedno identifikovano žarište životne sredine nedavnom anketom⁸, pošto su te oblasti sklone da sadrže zagađeno zemljište (kao i drugi mediji o životnoj sredini) i ljudske zdravstvene probleme, uglavnom usled industrijskih aktivnosti. Međutim, moguće zagađenje zemljišta može da nastane na lokacijama koje su pogođene ilegalnim deponijama ili izlivanjima septičkih jama.

⁸ Žarišta životne sredine na Kosovu (2011). AZSK

3.4. BIODIVERZITET I ŠUME

BIODIVERZITET - Uzimajući u obzir relativno malu veličinu, Kosovo se karakteriše visokim biodiverzitetom. Oko vrsta 1.800 biljaka je ispitano, ali se pretpostavlja da je broj možda veći kao npr. 2.500⁹. Kosovo je naročito bogato endemskim vrstama, sa 13 identifikovanih biljaka koje rastu samo na Kosovu i oko 200 koje se smatraju za podendemske¹⁰ (pošto se nalaze jedino na Balkanu). Planina Šara i planinski venac Prokletije su najbogatije oblasti u pogledu životinjske raznovrsnosti. Međutim, sveobuhvatni popis biodiverziteta nije još uvek sproveden, i postoji malo podataka na pod državnim nivou. Slika 3.4.1 pokazuje da je oblast, koja uključuje deo opštine Parteš, klasifikovana da ima 11-30 endemskih vrsta biljaka, iako nema preciznih podataka o stvarnoj raspodeli takve biljne raznolikosti. Mapa procenjene vrednosti biodiverziteta je napravljena od strane projekta EULUP, i predstavljena je na Slici 3.4.2. Ova mapa kombinuje informacije o pokrivenosti zemljišta, nadmorskoj visini, gustini puteva i zgrada, i oblastima sa rizikom od poplava kako bi se napravilo rangiranje lokacija od značaja za biodiverzitet. Kao što se i vidi, ovo su oblasti u okviru opštinskih granica za koje se smatra da imaju veoma visoku vrednost, naročito u jugoistočnom sektoru.

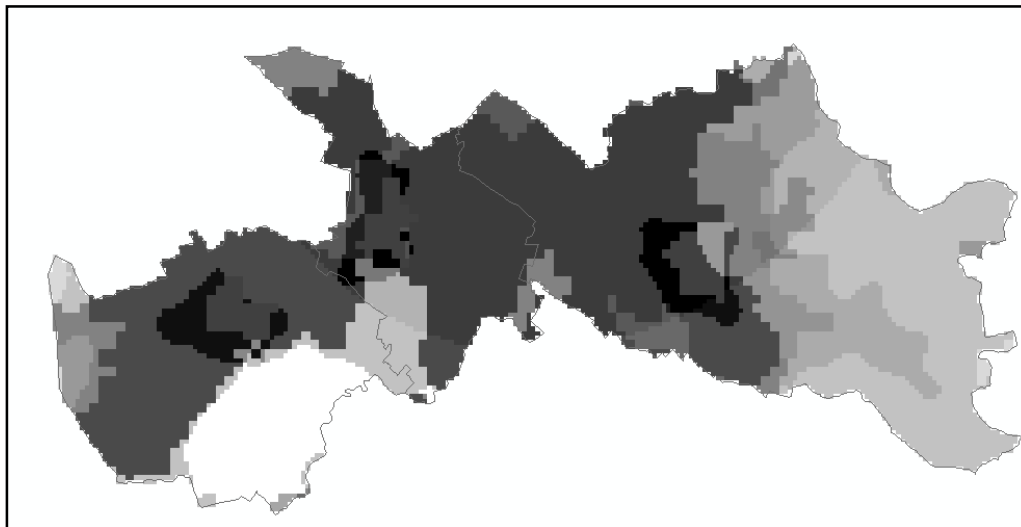
Slika 3.4.1 Mapa lokacija važnih endemskih vrsta (Izvor: AZSK Izveštaj o stanju prirode 2006-07. Citirano u: Strategija i akcioni plan za biodiverzitet 2011-2020)

⁹ KOSOVSKI AKCIONI PLAN ZA ŽIVOTNU SREDINU 2006 – 2010

¹⁰ Strategija i akcioni plan za biodiverzitet 2011-2020

Slika 3.4.2 Mapa procenjene vrednosti biodiverziteta. Legenda: Što tamnija nijansa, to niža vrednost. (izvor: sopstvena razrada na osnovu baze podataka EULUP).

Prema Profilu dokumenta ORP, raznolikost faune u Partesu je predstavljen sledećim vrstama:

- Taksonomska kategorija Lagomorpha: zec (ugrožen usled lova)
- Taksonomska kategorija Carnivora: sivi vuk i lisica, divlja mačka, jazavci, vidre
- Taksonomska kategorija Artiodactyla (papkari): divlja svinja i srna (ugrožene usled lova)
- Taksonomska kategorija Rodentia: vodena voluharica, obična voluharica, sivi puh, poljski miš
- Taksonomska kategorija Chiroptera: sivi dugouhi šišmiš
- Taksonomska kategorija Soricomorpha: krtica
- Taksonomska kategorija Reptilia: kornjača, gušteri i zmijske
- Taksonomska kategorija Amphibia: žabe
- Taksonomska kategorija Aves: vrana, ždral, sova.
- Taksonomska kategorija Decapoda: rak (smatran ugroženim)
- Taksonomska kategorija Actinopterygii: Evropska jegulja; Severna štuka; šaran; skobalj; klen; crvenperka deverika; mrena; belica; zlatna ribica; som.

ŠUMA - Šume i šipražje pokrivaju oko 26% teritorije Partesa. Najčešća vrsta šuma je predstavljena prostrano olistanom šumom (naročito bukvom i hrastom). Kao i u drugim delovima Kosova, značajna oblast šuma je uništena tokom rata 1999., a nekontrolisana seča šume je tada i počela, što je dovelo do poremećaja u ekosistemu šuma i degradaciji zemljišta. Procenjeno je da je na Kosovu oko 40% javnog šumskog zemljišta i 29% privatnog šumskog zemljišta ugroženo nekontrolisanim aktivnostima ili nezakonitom upotrebom¹¹. Detaljne brojke nisu dostupne za Partes, ali su ispitivanja na terenu i intervjui sa opštinskim osobljem su potvrdila da su problemi rasprostranjeni (videti Sliku 3.3.1 i 3.3.2), i uglavnom prouzrokovani potrebom ogrevnog drveta. Nezakonita seča šuma se obavlja od strane ljudi izvan opštine, ali je takođe izrazila dovela do zabrinutosti za javnu bezbednost, usled incidenata koji su se desili u prošlosti, a u koji su uključeni drvoseče suparnici.

¹¹Strategija i akcioni plan za biodiverzitet 2011-2020

3.5. UPRAVLJANJE OTPADOM I OTPADNIM VODAMA

Nema pouzdanih podataka o proizvodnji čvrstog otpada, sakupljanju, obradi i odlaganju na Kosovu. U proseku, usluge sakupljanja otpada su obezbeđene za 90% stanovništva u gradskim oblastima, ali samo 10% u seoskim. U regionu Gnjilana, količina odlaganja otpada po stanovniku je najveća na Kosovu (142 kg/godišnje), i usluge sakupljanja otpada su pružene za oko 44% domaćinstava.¹² Na osnovu opštinske baze podataka i periodičnih merenja, godišnja količina proizvedenog otpada u opštini je u rasponu od 420 tona, pa do 504 tone, ili na godišnjem proseku od 88.60 kg/ 106.30 kg po (stalnom) stanovniku (Izvor: Profili Dokumenta ORP-a). Što se tiče sastava otpada, jedine brojke koje su dostupne su za celo Kosovo i date su u Tabeli 3.1¹⁰. Prema istom izveštaju, delovi opštinskog otpada su sledeći: Organski otpad 35.3%; Staklo 21,0%; Drvo 11,0 %; Plastika 9,4%; Tekstil 8,2%; Opasan otpad 1,2%.

Tabela 3.5.1 Proizvodnja otpada

Vrsta otpada	Dnevni prosek (kg/po stanovniku)
Domaćinstva	0.277
Komercijalni	0.250
Medicinski	0.0024
Pepeo i garež	0.907
Izgradnja/rušenje	0.200
Ostalo: ambalaža, plastika, gume, elektronski i dr.	0.360
Ukupno	2.05

Prikupljanje čvrstog otpada i prevoz od Opštine Parteš do regionalne deponije u Gnjilanu se upravlja od strane "Alpenbau", nezavisnog komercijalnog preduzeća, izabrano od strane Agencije za Zaštitu Sredine. Sistem prikupljanja otpada pokriva celu opštinu i neki kontejneri za sortiranje otpada od plastike se nalaze u nekim oblastima (Slika 3.14). Ilegalno odlaganje otpada je značajno opalo nakon uvođenja sistema za sakupljanje otpada u 2010. godini. Međutim, postoji nekoliko ilegalnih deponija koje nisu u potpunosti očišćene još uvek, naročito pored puteva i na marginama urbanih oblasti.

Slika 3.5.1 Kontejner i korpa za odvojeno sakupljanje plastike u naselju Donja Budriga

¹²Stanje Otpada na Kosovu, Izveštaj iz 2008. AZSK

Što se tiče upravljanja otpadnim vodama, ne postoje trenutno postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda koji funkcionišu na Kosovu. Stoga, ispuštanje kanalizacione vode predstavlja kritičan izvor zagađenja vode, u pogledu fosfora i nitroгена, patogenih bakterija i virusa i supstanci koje troše rastvoreni kiseonik. Prema Prostornom Planu Kosova, oko 28% stanovništva je povezano na kanalizacionu mrežu (25% u urbanim oblastima i 3% u ruralnim). Ova brojka, je međutim različita od one uključene u Pregled Sektora Životne Sredine, koji predlaže da 52 % stanovništva ima kanalizacione usluge. U Partešu, kanalizacioni sistem je izgrađen 2008. godine i ima visoki nivo pokrivenosti: 95% domaćinstava je povezano, dok ostalih 5% koristi privatne septičke jame. Međutim, najkritičnije pitanje je prerada otpadnih voda, što praktično ne postoji. Otpadne vode su prenose u tri odvojene septičke jame (jedna za svako naselje), od kojih je jedna opremljena fizičkim filterom. Stoga, otpadne vode se otpuštaju u rečni sistem u najboljem slučaju nakon samo primarne prerade (fizički proces), bez bilo kakve biološke ili hemijske obrade.

3.6. KVALITET VAZDUHA I UZNEMIRAVANJA

Postojeća mreža za nadgledanje kvaliteta vazduha na Kosovu je veoma skromna i ne daje potpune informacije o stanju vazduha. I broj stanica i broj izmerenih parametara je veoma ograničen.¹³Samo dve stanice u Prištini i jedna pokretna stanica trenutno rade na Kosovu i popisani zagađivači nisu dostupni još uvek. Prvo stanje izveštaja vazduha je izdato 2012. i sadrži podatke koji se uglavnom odnose na period od 2007-2011. Ovaj izveštaj zaključuje da, iako su podaci nepotpuni, stanje vazduha može da se smatra nezadovoljavajućim, naročito u pogledu uzrokovanih uticaja glavnim zagađivačima (elektrane, rudnici lignita, industrijski kompleksi, fabrike cementa i dr.).

S obzirom na takvu situaciju, nemoguće je obezbediti značajne informacije o trenutnom stanju vazduha u Partešu.

U opštem smislu, za glavni uzrok zagađenja vazduha u Partešu mogu da se smatraju sledeći:

- Drumski saobraćaj duž tri glavna koridora koja presecaju opštinu (M25-3, M25-2 i R212), pogoršano činjenicom da većina vozila ima zastarelu tehnologiju za smanjenje emisije gasova¹⁴
- Prašina koju stvaraju automobili na opštinskoj putnoj mreži, naročito leti. Ova mreže je uglavnom neasfaltirana i putevi su u veoma lošem stanju (Slika 3.6.1)
- Kućni sistemi grejanja, uglavnom zasnovani na sagorevanju uglja i ogrevnog drveta.

¹³Izveštaj o stanju vazduha, 2012

¹⁴ Kosovo i klimatske promene. Strateški Pristup Konferenciji o Klimatskim Promenama iz Kopenhagena 2009. <https://wiki.rit.edu/download/attachments/68166747/Climate+Change+Report.pdf?version=1&modificationDate=1349820226330>

Slika 3.6.1 Loši uslovi puteva su uglavnom uzrok prašine u sušnom periodu

Što se tiče buke, glavni uzrok predstavlja drumski saobraćaj, naročito intenzivan u toku dana, kao rezultat širokog raspona kategorije vozila koje prolaze kroz tri glavna koridora koja presecaju sve tri katastarske jedinice opštine (M25-3, M25-2 i R212). Naročito kritično je (takođe i problemi bezbednosti u saobraćaju) prisustvo regionalnog puta (R212) koji preseca naselje Donja Budriga (videti Sliku 3.6.2).

Žalbe u vezi neprijatnih mirisa su već prijavljene, uglavnom uzrokovanim lošim održavanjem privatnih septičkih jama.

Slika 3.6.2 Regionalni put (R212) preseca naselje Donja Budriga (Izvor: Google mapa)

3.7. PEJZAŽ I KULTURNO NASLEĐE

Parteš karakteriše uglavnom ruralni pejzaž, koji je obično dobro očuvan i obogaćen rečnom mrežom i vegetacijom (Slika 3.7.1). Blago talasati tereni sa planinskim vrhovima u pozadini daju spektakularne poglede, koji se posebno mogu opaziti sa vrhova brda (Slika 3.7.2). Jedan kritičan element ruralnih oblasti je njihova velika fragmentacija, uzrokovana pod-podelama parcela tokom vremena, što je dovelo do izgradnje guste i nepravilne mreže pristupnog putu. Praksa konsolidacije zemljišta treba da se podstiče kako bi se poboljšala proizvodnja i racionalizovala pomoćna infrastruktura.

Slika 3.7.1 Ruralni pejzaž Parteša

Slika 3.7.2 Pogled sa brda Glavičica

U pogledu kulturnog nasleđa, postoje dva spomenika koja se navode u “Spisku Kulturnog Nasleđa za Trajnu Zaštitu”, dokument koji je pripremljen od strane Regionalnog Centra za Kulturno Nasleđe. Oba spadaju u kategoriju “Arhitektonsko nasleđe – Spomenici/Lokacije: Crkva Preobraženja, koja se nalazi u Pasjanu pored puta M25-2, koja se još uvek koristi za verske obrede i služenja, (RCKN), i ostaci ranohrišćanske crkve (koja datira iz 4- 6. veka), nalazi se na brdu Glavičica u Budrizi (Slika 3.7.3). Pored toga, u opštini se nalazi termalni izvor (u Gaberu), koga redovno posećuju stanovnici Parteša.

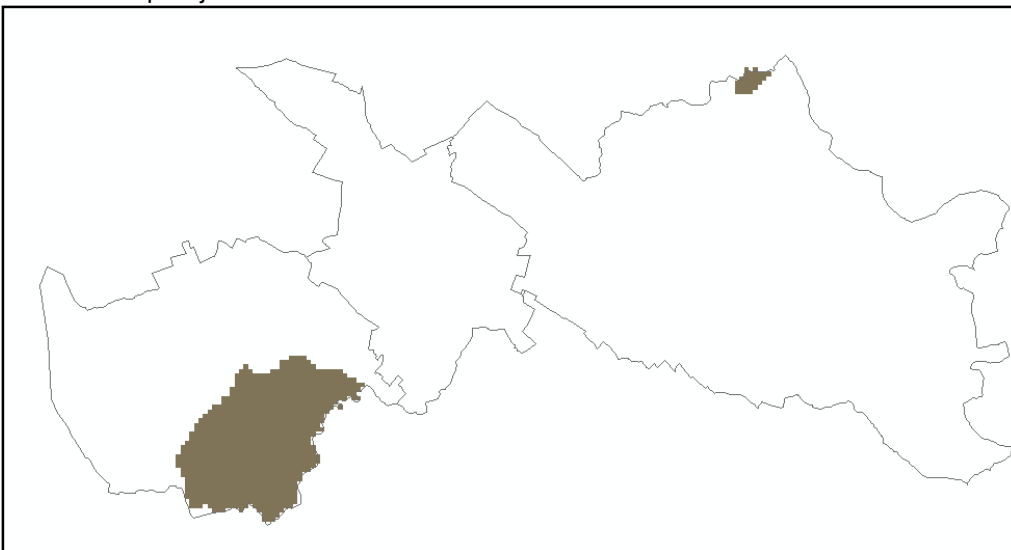
Slika 3.7.3 Ostaci na vrhu brda Glavičica

3.8. PRIRODNE I OPASNOSTI UZROKOVANE LJUDSKIM DELOVANJEM

POPLAVA - Sezonske poplave nastaju u okviru doline koju plavi Reka Binačka Morava, i utiče tada na obradivo zemljište, saobraćaj i naselja u zapadnom delu opštine (Parteš/ Partesh, katastarska jedinica). Poplave su pogoršane lošim statusom održavanja rečnih obala i dovode do toga da neke oblasti budu sezonski pretvorene u močvare (Slika 3.20). Jedina mapa rizika od poplava koja je dostupna je ona koja je nastala projektom EULUP (Slika 3.8.2). Ova mapa daje opštu ideju o oblastima koje su sklone poplavama, ali njegova prostorna rezolucija ne dozvoljava da se ima razumevanja za lokalnu pojavu.

Slika 3.8.1 Poplavljena oblast

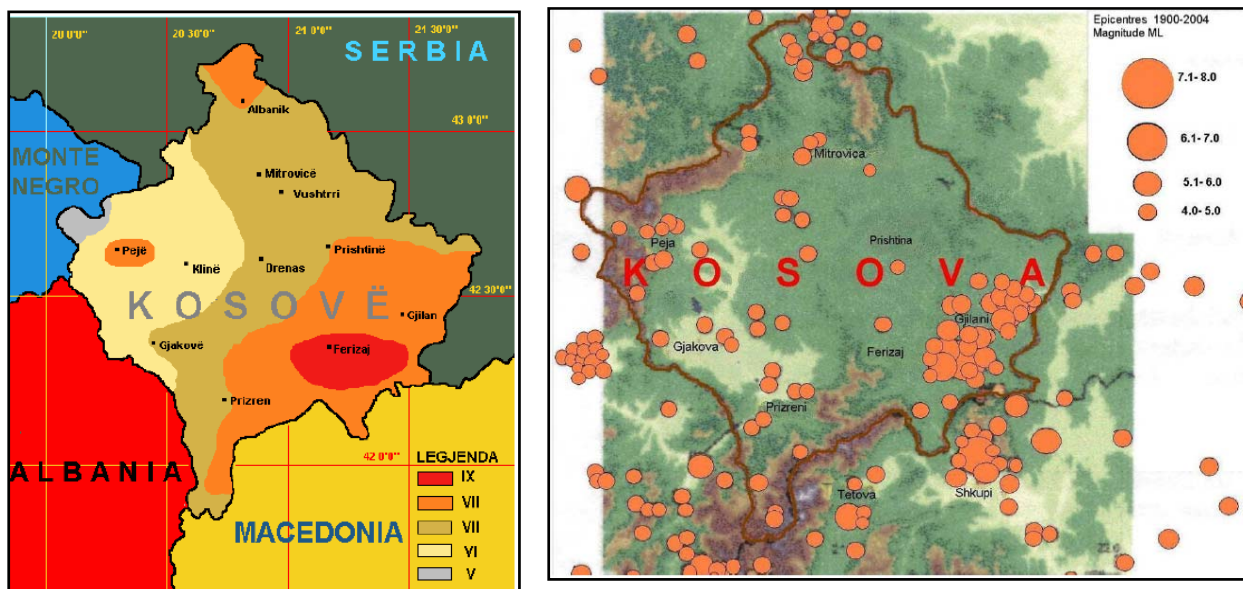
Slika 3.8.2 Oblasti sklone poplavama (Izvor: sopstvena razrada zasnovana na bazi podataka EULUP)

ZEMLJOTRESI - Kosovo je aseizmička oblast, gde se katastrofalni zemljotresi mogu očekivati. Oblasti Prizrena, Peći, Uroševca i Kopaonika su pogođene zemljotresima magnitude između 6.0 i 6.4 stepeni po Rihterovoj skali u prošlosti. Teritorija Parteša je klasifikovana kao MMIS- IX, gde zemljotres uzrokuje opštu paniku; značajnija oštećenja na posebno namenjenim strukturama; opštu štetu na znatnom delu zgrada/delimični kolaps¹⁷ (videti Sliku 3.22, levo). Zemljotresi sa epicentrima u blizini teritorije Parteša su česti (videti Sliku 3.8.3, desno). Poslednji veliki zemljotres se desio u oblasti (u blizini Gjilan/ Gnjilana) 24. aprila 2002. sa magnitudom od 5.1 MMS¹⁷.

POŽARI - Šumski požari u brdovitim oblastima se često javljaju u letnjim mesecima, što predstavlja pretnju ljudskoj bezbednosti i doprinosi degradaciji šuma.

Slika 3.8.3 Mapa maksimalnog intenziteta zemljotresa posmatranih na regionu Kosova u periodu od 1900 – 2002. (levo) i mapa epicentara zemljotresa u periodu od 1900-2004. (Izvor: Prostorni Plan Kosova)

3.9. REZULTATI ANKETE O PROBLEMIMA I PRIORITETIMA ŽIVOTNE SREDINE

Tokom izrade Lokalnog Akcionog Plana za Životnu Sredinu 2012-2017, anketa je sprovedena intervjuisanjem 2.000 stanovnika koji žive u Partešu. Ispitanici su bili upitani, između ostalog, i da izraze svoj stav o trenutnom stanju životne sredine, da identifikuju glavne probleme životne sredine koji utiču na opštinu, i da identifikuju glavne uzročnike zagađenja. Rezultati su ukratko prikazani ovde, kao deo opisa postojećeg stanja životne sredine.

95.2% ispitanih stanovnika smatra trenutno stanje životne sredine nezadovoljavajućim, a samo 3.6% dobrim (ostalih 1,2% ne zna). Za glavne probleme životne sredine se smatraju (pominju se u redosledu učestalosti): kvalitet pijaće vode (identifikovan od strane 99.0% ispitanika), kvalitet vode u rekama i kanalima (91.8%), otpadne vode (81.6%), stanje puteva (74.2%), i čvrst otpad (27.8%). Za glavne izvore zagađenja se smatraju: čvrst otpad (96.6%), otpadne vode (94.4%), poljoprivreda (94.0%), gorivo za grejanje (5.0%), i saobraćaj (2.6%).

3.10. VEROVATNA EVOLUCIJA KONTEKSTA

Zakon o SPUŽS-u zahteva da se obezbede informacije o relevantnim aspektima trenutnog stanja životne sredine i o "verovatnoj evoluciji bez sprovođenja plana". Verovatna evolucija, ili "nulta alternativa" (ne raditi ništa), je korisna za postavljanje reference u odnosu na koju se procenjuje učinak ORP-a. Verovatna evolucija je ovde opisana u pogledu najvažnijih pitanja koja proističu iz postojećeg stanja životne sredine i opštinskog profila dokumenta ORP-a: dinamika stanovništva, fragmentacija poljoprivrednog zemljišta, izgradnja zgrada, seča šuma, kvalitet života u gradovima i kvalitet vode.

Stanovništvo - Stanovništvo će porasti za oko 10% u narednih 10 godina, kao što je i projektovano ORP-om (Profil Dokumenta), naročito u Pasjanu. Međutim, migracija mladih će se takođe povećati, pod pretpostavkom da se trenutni trend u obezbeđivanju posla neće značajnije promeniti u narednom periodu. Ovo izgleda kao razumna pretpostavka, uzimajući u obzir loše uslove (naročito transporta) infrastruktura.

Poljoprivredna proizvodnja i fragmentacija zemljišta - Napuštanje zemljišta će sve više postati važnije pitanje, zbog migracija mladih i progresivnog usitnjavanja poljoprivrednog zemljišta, što je neizbežan proces, ukoliko reforme ili politike za konsolidaciju na budu uvedene. Ovo će uzrokovati smanjenje opšte poljoprivredne proizvodnje u okviru opštine, kao i smanjenje neto poljoprivrednog zemljišta na raspolaganju, usled neefikasnosti u korišćenju zemljišta (npr., potrebe za što širim saobraćajnicama i mrežama pristupa).

Nepravilna izgradnja zgrada i nekontrolisano širenje - Izgradnja neregularnih zgrada (uglavnom za komercijalne/biznis namene, videti Sliku 3.3.6) duž glavnih putnih osa će postepeno zasiti ove oblasti, otežavajući mogućnost njihovog upravljanja na efikasniji način (npr., optimizujući korišćenje zemljišta) za dobrobit cele zajednice. Nepravilna izgradnja zgrada na poljoprivrednom zemljištu će se povećati (u cilju ispunjivanja potreba povećanog stanovništva), vodeći do smanjenja obradivog zemljišta, ali takođe će uticati i na lepotu pejzaža i podriivanje mogućnosti za racionalizovanje pružanja urbanističkih usluga i infrastrukture. Pored toga, nepravilna izgradnja stambenih objekata će se sigurno desiti i na mestima koja su ugrožena od poplava.

Šuma i degradacija zemljišta - Nelegalna seča šuma, i srodni procesi zemljišta i erozije, će pratiti isti trend koji su pratili i posle rata, vodeći do dalje degradacije šumskog pejzaža i otežavanja budućih intervencija obnove.

Kvalitet života u gradovima - Pitanja kao što su ograničena mobilnost pešaka i prašina će se pogoršati, zbog neregulisanog urbanističkog razvoja i nedostatka investicija u urbanističkoj infrastrukturi (naročito putevi i trotoari).

Kvalitet vode - Povećanje stanovništva, nepravilne aktivnosti izgradnje stambenih i komercijalnih objekata će izazvati povećanje zagađenja vodotoka, zbog nedostatka postrojenja za obradu otpadnih voda.

IV. KLJUČNA PITANJA ŽIVOTNE SREDINE I CILJEVI SPUŽS-A

S obzirom na prikupljene i analizirane informacije u prethodnom poglavlju, kao i u Profilu dokumenta ORP-a, ishodi sastanaka sa zainteresovanim stranama (videti Odeljak 1.2), spisak ključnih prilika životne sredine i ključni izazovi životne sredine su napravljeni (Tabela IV.1). Elementi identifikovani na ovom spisku (i više u uopštenom sadržaju studije o postojećem stanju) su iskorišćeni kao osnova za razvijanje ciljeva SPUŽS-a koji su kasnije opisani. Ciljevi SPUŽS-a su identifikovani uzimanjem u obzir takođe i ciljeva životne sredine i održivog razvoja definisanih u relevantnim zakonima i strateškim akcijama (videti Poglavlje II). Ciljevi SPUŽS-a predstavljaju glavne reference u odnosu na koje se pristupa učinku ORP-a u pogledu njegovog uticaja na životnu sredinu.

Tabela IV.1 Ključni problemi i mogućnosti životne sredine

Ključni problemi
<ul style="list-style-type: none">• Ograničena obrada otpadnih voda predstavlja opasnost za kvalitet vode i zemljišta, i ljudsko zdravlje.• Voda koja se isporučuje iz vodovodne infrastrukture je trenutno pijaća jedino u jednom od tri naselja.• Nezakonita seča šuma uzrokuje široku degradaciju zemljišta i ozbiljne probleme erozije u brdovitim oblastima.• Građenje u ruralnim oblastima i duž putnih koridora se odvija na neregulisan način.• I dalje nedostaje svest o životnoj sredini, i ovo doprinosi pogoršanju navedenih problema.• Velike površine ruralnog pejzaža su pogođene periodičnim poplavama u okviru katastarske zone Parteša.
Ključne mogućnosti
<ul style="list-style-type: none">• Ruralni pejzaž je uopšteno dobro očuvan i pruža živopisan pogled• Prirodne i kulturne karakteristike se mešaju da obezbede mogućnosti za rekreaciju i uživanje u pejzažu (npr., brdo Glavičica)• Postoje velike oblasti koje se karakterišu visokim kvalitetom zemljišta• Morfologija terena pruža mogućnosti za rešenja “soft mobility”• Urbano tkivo je relativno kompaktno i razvilo se na policentričan način oko tri naselja, čineći pružanje usluga i sadržaja lakšim i jeftinijim• Ruralna migracija nudi priliku da konsoliduje i racionalizuje korišćenje i pristup poljoprivrednim oblastima• Kanalizaciona mreža ima veliku pokrivenost, pružajući priliku za instaliranje efikasnih i relativno jeftinih sistema za preradu otpadnih voda

Ciljevi SPUŽS-a su bili grupisani u šest tematskih oblasti: voda, kvalitet života, zemljište, prirodno i kulturno nasleđe, prirodne i nepogode izazvane ljudskim delovanjem, energija i klimatske promene. Oni su predstavljani u Tabeli 4.2 ispod, zajedno sa komentarima sa obrazloženjima koja su sugerisala njihov odabir.

Tabela IV.1 Ciljevi SPUŽS-a grupisani u tematske oblasti

Oblast	Ciljevi	Komentari
Voda	C1: Poboljšati preradu otpadnih voda	Više od 95% domaćinstava je povezano na sistem otpadnih voda, ali je prerada veoma ograničena pre ispuštanja otpadnih voda u rečni sistem. Jedna od tri septičke jame glavnog naselja je trenutno opremljena filterom (koji obezbeđuje samo fizičko uklanjanje zagađivača)
	C2: Poboljšati kvalitet vode koja se isporučuje vodovodnim sistemom i smanjiti potrošnju vode	Voda se česme je trenutno jedino pijaća u Pasjanu, u jednom od tri naselja
Kvalitet života	C3: Smanjiti izlaganje ljudi zagađenju vazduha i uznemiravanju (buka, prašina, neprijatni mirisi)	Prašinu uglavnom uzrokuju neasfaltirani putevi. Žalbe za neprijatan miris dolaze zbog lošeg održavanja septičkih jama i zbog činjenice da nisu priključene na kanalizacionu mrežu. Buka je uglavnom prouzrokovana trima glavnim putnim koridorima
	C4: Poboljšati zelene površine i urbane parkove	Javni prostori kao što su trgovci i zelene oblasti trenutno nedostaju
	C5: Poboljšati mobilnost pešaka i promovisati biciklizam	Pešačke i biciklističke staze treba da budu projektovane, i treba obezbediti trotoare
Zemljište	C6: Ublažiti neregularan razvoj i širenje stambenih objekata	Urbanistički razvoj i izgradnja stambenih prostora se odvija na ograničenoj stopi, ali stambeni obrasci su nepravilni
	C7: Sprečiti eroziju zemljišta	Erozija zemljišta je problem naročito u brdovitim oblastima pored naselja Pasjane i uzrokovana je sečom šuma i ispašom stoke
Priroda i kulturno nasleđe	C8: Obnoviti i zaštititi šume od degradacije	Nezakonita seča šuma je široko rasprostranjena i nekontrolisana
	C9: Zaštititi i povećati lokacije kulturnog nasleđa	Ruševine hrišćanske crkve na brdu Budrike zahtevaju restauraciju

	C10: Očistiti nezakonite deponije	Cela opština je trenutno pokrivena sistemom za sakupljanje odpadnih voda, ali postoji nekoliko starih nezakonitih deponija
Prirodne i nepogode izazvane ljudskim delovanjem	C11: Smanjiti osetljivost na poplave i šumske požare	Uzrokovano oštećenjima na rečnim obalama, što utiče na poljoprivredno zemljište
Energija i klimatske nepogode	C12: Poboljšanje energetske efikasnosti zgrada i smanjenje potrošnje energetske potrošnje C13: Smanjenje emisije CO2 promovisanjem soft mobility i smart growth	Nove zgrade treba da usvoje bolje standarde energetske efikasnosti

V. REZIME SADRŽAJA OPŠTINSKOG RAZVOJNOG PLANA

ORP predlaže viziju za Parteš kao “nove opštine sa bogatom kulturnom tradicijom koja je socijalno napredna i ekološki svesna, sa transformisanom ekonomijom i infrastrukturom koja stremi ka održivom razvoju”. Da bi se postigla ova vizija, dokument Vizije ORP-a predlaže šest ključnih tema (socijalni razvoj, ekonomski razvoj, transport i infrastruktura, naselja i stambeni prostor, zaštita životne sredine, lokalna samouprava), od kojih je svaka sačinjena od niza ciljeva i zadataka. Ciljevi su opšte izjave koje opisuju željeni budući rezultat, dok su zadaci izjave koje opisuju ka čemu opština teži da bi postigla cilj.

Okvir Prostornog Razvoja ORP-a povezuje na svaku temu niz određenih oblasti intervencija kako bi se postigli relevantni ciljevi i zadaci, kao što je i opisano ispod.

- Ključna tema 1 Socijalni razvoj:
 - Zdravstvene ustanove
 - Obrazovne ustanove
 - Jaslice i predškolske ustanove
 - Kulturne ustanove i obrazovni centri
 - Sportski objekti i objekti za rekreaciju
 - Pijaćni objekti
 - Javni prostori
 - Javna bezbednost
- Ključna tema 2 Ekonomski razvoj:
 - Poljoprivredni klasteri
 - Reforma poljoprivrednog zemljišta
 - Poljoprivredne zone
 - Ekonomske zone (industrijske, biznis)
 - Turizam
- Ključna tema 3 Transport i infrastrukture:
 - Putevi
 - Železnica
 - Javni prevoz
 - Snabdevanje vodom i distribucija
 - Upravljanje otpadni vodama
 - Upravljanje otpadom
 - Napajanje strujom i distribucija
 - Telekomunikacije
- Ključna tema 4 Naselja i upravljanje stambenim prostorom
 - Stambene zone i mešovite zone stanovanja
 - Klase gustine
 - Specijalizovani stambeni programi

- Pokazatelji razvoja naselja
- Ključna tema 5 Zaštita Životne Sredine

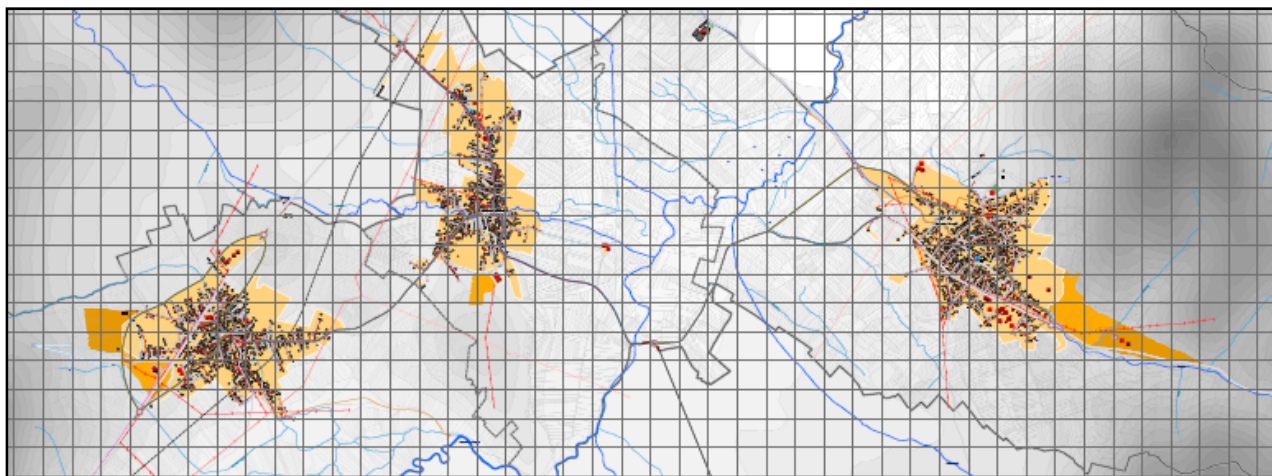
JOŠ UVEK NEDOSTAJE U ORP-u

- Ključna tema 6 Lokalna Samouprava

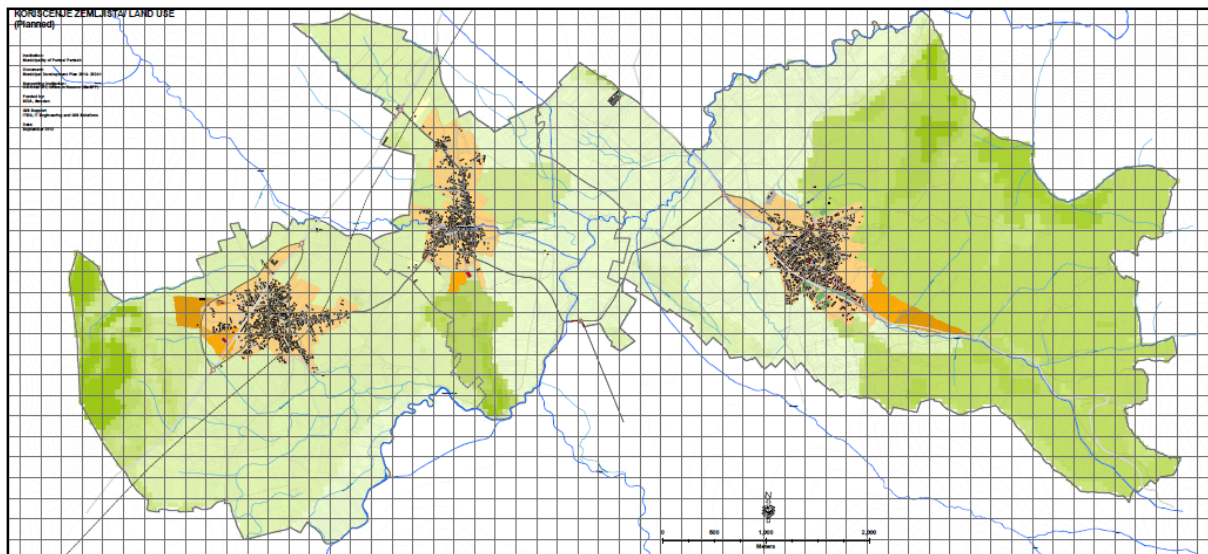
JOŠ UVEK NEDOSTAJE U ORP-u

Za svaku oblast delovanja, Okvir prostornog planiranja ORP-a do detalja objašnjava potrebne objekte (u pogledu lokacije, veličine, karakteristika i dr.) i/ili obezbeđuje propise i smernice. Strategija i akcioni plan, konačno, obezbeđuju spisak specifičnih akcija koje će biti preduzete u smislu razvoja objekata i sprovođenja propisa predloženih Okvirom prostornog planiranja. Ključni element ORP-a je predstavljen trima mapama koje predstavljaju planirani razvoj naselja i infrastruktura (videti Sliku 5.1), planirano korišćenje zemljišta (videti Sliku 5.2) i planirana ograničenja životne sredine i uredbe o zaštiti životne sredine (videti Sliku 5.3). Ovim trima mapama je obuhvaćen najveći broj odredaba ORP-a, i one pokazuju svoju prostornu rasprostranjenost. Dakle, one imaju centralnu ulogu u ocenjivanju uticaja ORP-a na životnu sredinu, stoga su one i intenzivno korišćene tokom SPUŽS-a (videti poglavlje 7 i 8).

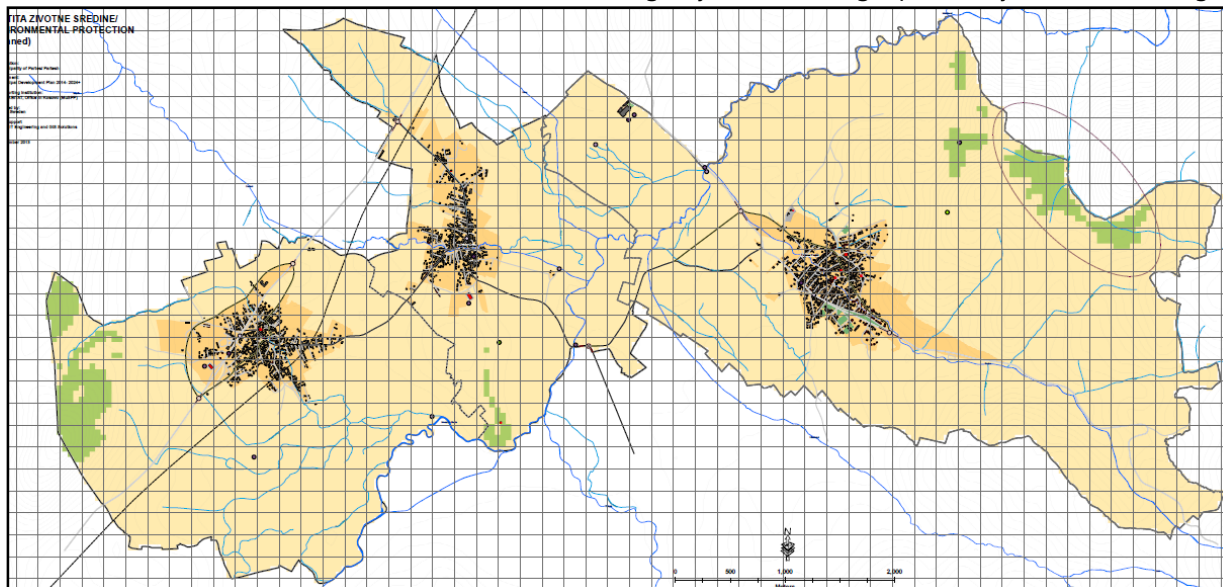
Slika V.1 Detalji naselja, mreže i mape infrastrukture ORP-a. Zone planiranih naselja su predstavljene narandžastom bojom

Slika V.2 Mapa korišćenja zemljišta u ORP-u. Legenda: blede narandžasta: planirane stambene oblasti; narandžasta: planirane komercijalne oblasti; tamno narandžasta: planirane industrijske oblasti. Nijanse zelene boje predstavljaju klase poljoprivrednog zemljišta (klasa 1: blede zelena, klasa 8: tamno zelena)

Slika V.3 Mapa zaštite životne sredine u ORP-u. Legenda: blede narandžasta: poljoprivredna oblast; zelena: zona šuma; tamno narandžasta: urbana oblast. Ovalni oblik u gornjem desnom uglu predstavlja Zonu zaštićenog naselja

VI. PROCENA USKLAĐENOSTI CILJEVA OPŠTINSKOG RAZVOJNOG PLANA

Ova analiza ima za cilj obavljanje procene ciljeva i zadataka ORP-a za životnu sredinu, koji su postavljeni Dokumentom Vizije ORP-a, u smislu provjere njihove usklađenosti sa 12 ciljeva SPUŽS-a identifikovanim i opisanim u poglavlju 4 (Tabela 4.2). Prema Dokumentu Vizije ORP-a, ciljevi su opšte izjave koje opisuju buduće željene rezultate, dok su zadaci izjave koje opisuju čemu opština teži da bi ostvarila cilj. Ciljevi i zadaci su podeljeni u šest ključnih tema: socijalni razvoj, ekonomski razvoj, prevoz i infrastruktura, naselja i stanovanje, zaštita životne sredine, i lokalna uprava.

Procena se sprovodi korišćenjem podudarnosti matrice (Slika 6.1), koja planira teme ORP-a na jednoj osi, a ciljeve SPUŽS-a na drugoj. Čelije su popunjene odgovorima na sledeće pitanje: "Da li su ciljevi/zadaci predstavljeni u ovoj temi – kao što su opisani dokumentom vizije - potencijalno podudarni/ili u potencijalnom sukobu sa tim ciljevima?"

Opšti svrhe analize bile su sledeće:

- Testiranje da li su svi ciljevi SPUŽS-a obrađeni ORP-om, tj. ako za svaki cilj postoji jedan potencijalni podudaran cilj ORP-a.
- Isticanje potencijalne nepodudarnosti i sukoba, i preporučeni načini sprovođenja ciljeva ORP-a kako bi se izbegli takvi sukobi
- Isticanje potencijalnih sinergija, i predlaganje načina za njihovo korišćenje u ORP-u.

Rezultati procene usaglašenosti su prikazani u Tabeli 6.1 i opisani kasnije, fokusirajući se posebno na potencijalne sinergije i sukobe i na preporuke za poboljšanje ciljeva ORP-a. Rezultati analize usklađenosti su bili obezbeđeni i ranije timu za planiranje pre početka Faza 3 ORP-a, kako bi informisali o razvoju Prostorne strategije i okvira razvoja. Posebno, sve preporuke formulisane analizom usklađenosti korišćene su za poboljšanje mogućnosti životne sredine i smanjivanje uticaja na životnu sredinu i rizika povezanih sa razvojem prostorne strategije, i sa kasnijim sprovođenjem strategije i akcija.

Tabela VI.1 Matrica usaglašenosti za procenu ciljeva ORP u odnosu na ciljeve SPUŽS-a

Ciljevi SPUŽS	ORP ciljevi podeljeni po temama					
	Socijalni razvoj	Ekonomski razvoj	Transport i infrastruktura.	Naselja i stambeni objekti	Zaštita životne sredine	Lokalna samouprava
C1: Poboľjšati preradu otpadnih voda	0	0	++	+	++	0
C2: Poboľjšati kvalitet vode i smanjiti potrošnju vode	0	+/-	0	0	+	0
C3: Smanjiti izloženost ljudi zagađenju vazduha i uznemiravanjima	0	0	+/-	0	0	0
C4: Poboľjšati zelene površine i gradske parkove	++	0	0	+	0	0
C5: Poboľjšati mobilnost pešaka i biciklizam	0	0	++	+	++	0
C6: Sprečiti nepravilan stambeni razvoj, širenje i gubitak zemljišta	-	+/-	+/-	++/-	0	0
C7: Sprečiti eroziju zemljišta	0	+	0	0	++	0
C8: Obnoviti i zaštititi šume od degradacije	0	0	0	0	+	+
C9: Zaštititi i povećati lokacije kulturnog nasleđa	+	+	0	0	++	0
C10: Očistiti nelegalne deponije	0	0	+	0	++	0
C11: Smanjiti osetljivost od prirodnih nepogoda (poplave, požari)	+	0	0	0	++	0
C12: Poboľjšati energetska efikasnost zgrada	0	0	0	0	++	0
C13: Smanjiti emisiju CO2 i promovisati soft mobility i smart growth	0	-	-/+	+	+	0

Ključ

++ : Značajno kompatibilan

+ : Kompatibilan

0 : Nema uticaja

- : Manji potencijalni sukob

-- : Značajniji potencijalni sukob

+/- : I sukob i usklađeni elementi

6.1. KLJUČNA TEMA 1 - DRUŠTVENI RAZVOJ

Potencijalne sinergije

- Ciljevi 1.3 i 1.6 (Uključiti sisteme obrazovanja i osigurati pristup odgovarajućim kulturnim uslugama) će doprineti povećanju svesti među građanima o životnoj sredini, koji, mada indirektno, treba da doprinesu ciljevima 8, 9, 10, 11 SPUŽS-a.
- Ciljevi 1,7-1,9 (u vezi sa sportskim i infrastrukturnim objektima i javnim prostorima) će doprineti Cilju 4 SPUŽS-a, kroz povećanje trenutne količine zelenih površina i javnih prostora
- Ciljevi 111 i. 1.2 (Poboljšati javnu bezbednost i zaštitu i izbaviti kapacitete infrastrukture) doprineće sprečavanju i smanjivanju uticaja divljih požara, u skladu sa ciljem 11 SPUŽS-a

Potencijalni sukobi i preporuke

- Izgradnja i proširenje infrastrukture i objekata za sport, rekreaciju i kulturne aktivnosti, posebno ako su loše planirani i nalaze se van postojećih izgrađenih oblasti, može biti u suprotnosti sa ciljem C6 SPUŽS-a.
- Preporučuje se da se koriste, koliko je moguće, postojeći objekti i područja već razvijena, na primer, promovisanjem intervencija za restauraciju i obnovu. Ako su nove građevine/objekti potrebni, procesu izbora lokacije treba dati posebnu pažnju, a takođe da se svede na minimum potreba za pomoćnom infrastrukturom (npr., prilazni putevi)

6.2. KLJUČNA TEMA 2 - EKONOMSKI RAZVOJ

Potencijalne sinergije

- Razvijanje sposobnosti lokalnih poljoprivrednika (Cilj 2.1) treba da dovede do odgovarajuće i profesionalne upotrebe hemikalija i pesticida, što će zauzvrat izazvati smanjeno zagađenje rečnog sistema, doprinoseći ciljevima C2 SPUŽS-a.

- Promovisanjem prakse komasacije zemljišta i razvoja poljoprivrednih pod-sektorskih klastera (Cilj 2.3), poljoprivredno zemljište će se efikasnije koristiti i biće lakše uvesti praksu očuvanja zemljišta, što će doprineti smanjenju gubitka zemljišta, erozije i degradacije (Ciljevi C7 SPUŽS-a). Na primer, broj prilaznih puteva u okviru poljoprivrednog zemljišta će biti smanjen, štedeći tlo od direktnog gubitka ili degradacije (na primer, usled nabijanja tla). Racionalnije i koordinirano korišćenje poljoprivrednog zemljišta treba da zaštiti od protivpravnog prisvajanja i nasumične izgradnje objekata (cilj C6 SPUŽS-a)
- Razvoj turističke ponude (Cilj 2.5) može potencijalno dovesti do veće pažnje direktno usmerene ka očuvanju i unapređenju kulturne baštine (Cilj C9 SPUŽS-a)

Potencijalni sukobi i preporuke

- Obezbeđivanje površine zemljišta za podršku ekonomskom razvoju i infrastrukturi (Cilj 2.2), kao i razvijanje turizma i smeštajnih kapaciteta (Cilj 2.5) eventualno može da bude u sukobu sa potrebom da se zaštiti poljoprivredno zemljište i spreči širenje gradova (Cilj C6 SPUŽS-a), a takođe može da poveća i emisiju gasova CO₂ (Cilj C13 SPUŽS-a), zbog povećane ekonomske aktivnosti i saobraćaja.
- Strategije raspodele zemljišta (npr., mapa za zoniranje) jer takva korišćenja zemljišta treba da budu pažljivo planirana, posebno uzimajući u obzir blizinu postojećih izgrađenih oblasti, dostupnost urbane infrastrukture (posebno vodovod i kanalizacija), klasu zemljišta (plodnost zemljišta) i opasnost od poplava. Pored toga, nove oblasti za razvoj treba da budu planirane tako da se svede na minimum mogućnost izazivanja daljeg širenja gradova u budućnosti (tj., radije da se razviju popunjavanjem, nego linearnim razvojem).
- Promocija novih privrednih aktivnosti, kao i povećanje turizma i smeštajnih kapaciteta (Cilj 2.2 odnosno 2.5,) će povećati upotrebu za vodom, kao i proizvodnju otpada i otpadnih voda, i eventualni sukob sa ciljem C2 SPUŽS-a. Sistemi adekvatne obrade treba da se obezbede (ili povećati kapacitete postojećih) da bi se prilagodili ovoj potrebi. Značaj ovih efekata će u velikoj meri zavisiti od vrste privrednih aktivnosti, pitanje koje treba pažljivo obratili ORP.

6.3. KLJUČNA TEMA 3 - TRANSPORT I INFRASTRUKTURA

Potencijalne sinergije

- Cilj 3.13 (vezano za unapređenje infrastrukture otpadnih voda) može značajno doprineti cilju C1 SPUŽS-a, pogotovo ako su akcije usmerene ne samo na proširenje sistema za sakupljanja otpadnih voda, ali i na poboljšanju postojećih postrojenja za obradu vode
- Poboljšanje uslova na putu (posebno intervencije asfaltiranja, videti Cilj 3.2) doprineće smanjivanje izloženosti ljudi na prašinu (cilj C3 SPŽS-a), trenutno izazvana vožnjom po prljavim putevima
- Unapređenje i održavanje septičkih jama (predviđeno Ciljem 3.13), doprineće smanjenju ljudske izloženosti neprijatnim mirisima (Cilj C3 SPUŽS-a)
- Što se tiče buke i zagađenja vazduha, racionalizacija putne mreže za pristup trima naseljima doprineće smanjenju izloženosti ljudi buci (Cilj C3 SPUŽS-a), skretanjem regionalnog saobraćaja van naselja.
- Cilj 3.2 (Integracija, poboljšanje i održavanje lokalnih puteva i mreže ulica) jasno rešava pitanje pešačke mreže i zelenih površina, eventualno doprinoseći Cilju C5 SPUŽS-a

- Cilj 3.3 , 3.7 , 3.11 , 3.14 i 3.16 se bave promocijom budućeg rasta u oblastima gde postoje adekvatne usluga i objekti. To je u skladu sa ciljevima C6 i C13, jer bi trebalo da obeshrabri nepravilan i neplaniran model širenja, davajući prioritet razvoju unutar ili u blizini već naseljenih mesta, stoga smanjujući potrebu za korišćenje kanti

Potencijalni sukobi i preporuke

- Proširenje putne mreže u urbanim sredinama (Cilj 3.1 i 3.2) može da dovede do povećanja ili smanjenja izloženosti stanovništva buci i zagađenju vazduha (Cilj C3 SPUŽS-a), u zavisnosti od lokacije novih intervencija na putevima i njihovih uticaja na promene u saobraćaju. Ove intervencije treba da budu pažljivo planirane i usaglašene sa lokacijom postojećih i planiranih stambenih naselja.
- Proširenje postojeće mreže će prouzrokovati zauzimanje zemljišta i povećanje veštačkih površina, verovatno na uštrb vrednog poljoprivrednog zemljišta (što je u sukobu sa C6). Mere nadoknade treba da se usvoje OPR-om u slučaju da se gubitak zemljišta ne može izbeći.

6.4. KLJUČNA TEMA 4 - NASELJA I UPRAVLJANJE STAMBENIM PROSTOROM

- Ciljem 4.1 i 4.2 se jasno rešava Cilj C6 SPUŽS-a, koji ima za cilj sprečavanje nepravilne izgradnje objekata, definisanje odredbi o zoniranju, i identifikovanje granica razvoja i prepreka (npr., duž vodnih resursa).
- Ova vrsta gustog i regulisanog razvoja treba da promoviše mobilnost pešaka (Ciljevi C5 i C13 SPUŽS-a), smanjujući potrebu za hodanjem na velikim rastojanjima i poboljšanje kvaliteta urbane sredine (videti na primer, obezbeđivanje zelenih površina duž Ciljem 4.1 predviđene infrastrukture)
- Povećanjem gustine stambenih zona i promovisanjem kompaktnih naselja, postaće lakše i najjeftinije obezbediti pristup vodovodnoj infrastrukturi i infrastrukturi otpadnih voda, doprinoseći - mada posredno - ciljevima C1 SPUŽS-a.

Potencijalni sukobi i preporuke

- Rešavanje stambenih potreba zajednice (Cilj 4.3 i 4.4) može zahtevati proširenje postojećih naseljenih mesta, što eventualno dovodi do gubitka zemljišta (šta je u sukobu sa ciljem C6 SPUŽS-a). Iste gore navedene preporuke primenjuju se i ovde: strategije za dodelu zemljišta treba da se pažljivo planira, uzimajući u obzir posebno blizinu postojeća naseljenih mesta, dostupnost urbanih infrastruktura, klasa zemljišta i opasnost od poplava. Pored toga, oblasti za novi razvoj treba da bude tako isplanirane da smanje eventualni rizik od budućeg širenja gradova.

6.5. KLJUČNA TEMA 5 - ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

Potencijalne sinergije

- Ova tema je očigledno znatno usklađena sa većinom ciljevima SPUŽS-a. Sledećim ciljevima su izričito bavi: O11 (Cilj 5.3: Sprečiti uticaje uzrokovane poplavama), C7 (Cilj 5.4 i 5.5, koje teži ka poboljšanju poljoprivredne prakse), C5 (Cilj 5.6, teži ka promovisanju soft mobility i modela prevoza), C1 (Cilj 5.7, ima za cilj unapređenje obrade otpadnih voda u postojećem sistemu otpadnih voda), C10 (Cilj 5.8 koji predviđa čišćenje deponija), C12

(Cilj 5.9, što podstiče upotrebu standarda energetske efikasnosti kod izgradnje zgrada), C13 (Cilj 5.6) i C9 (Cilj 5.13 i 5.14, koji se odnose na zaštitu i promociju kulturnog nasleđa).

- Drugih SPUŽS-ciljevi su obrađeni, ali manje izričito: C8 (Cilj 5.11 za zaštitu biodiverziteta i staništa) i C2 (Cilj 5.4 i 5.5, koji imaju eventualne pozitivne uticaje na kvalitet vode)
- Pored toga, Cilj 5.1 (podizanje svesti o životnoj sredini) treba da ima indirektan pozitivan uticaj na brojne zadatke SPUŽS-a, a posebno na one koje se odnose na otpad i upravljanje prirodnim resursima.

6.6. KLJUČNA TEMA 6 - LOKALNA SAMOUPRAVA

Potencijalne sinergije

- Ova tema ima opštu ograničenu interakciju sa ciljevima SPUŽS-a. Međutim, Cilj 6.3 (o odredbama) može doprineti C8 razvojem i / ili izvršenjem odredbi koje se odnose na korišćenje šuma i sečenje drveća.

VII. PROCENA UTICAJA ORP NA ŽIVOTNU SREDINU

Ovde su procenjeni uticaji ORP na životnu sredinu analiziranjem sadržaja prostornog razvojnog okvira i strategije i akcionog plana. Tamo gde je to bilo relevantno razmatrane su alternative i ublažavajuće mere. Rezultati su predstavljeni analitički po ključnim temama. Konačno, sveukupan uticaj ORP u odnosu na ciljeve SPUŽS je predstavljen u zbirnoj tabeli (Deo 7.7).

7.1. KLJUČNA TEMA 1: DRUŠTVENI RAZVOJ

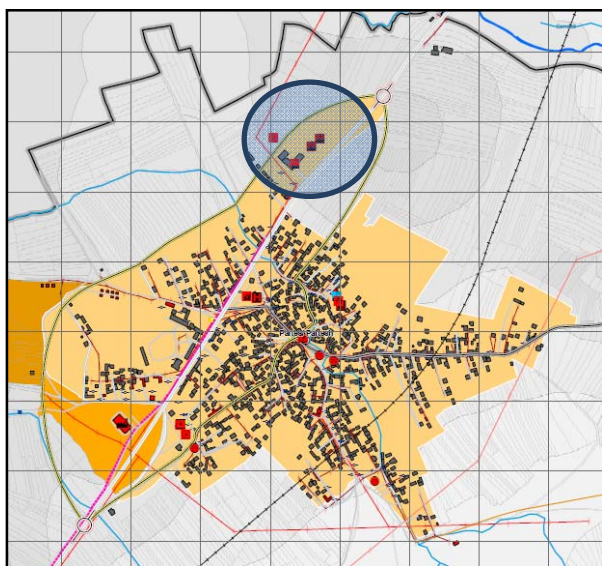
- Zdravstveni kapaciteti

Planirani su novi zdravstveni kapaciteti unutar granica postojećih naselja u oblastima koja obezbeđuju dobar pristup i mogućnosti za eventualno širenje kapaciteta/infrastrukture. Grupisanje novih kapaciteta će minimizirati gubitak zemljišta. U cilju ublažavanja mogućih uticaja preporučeno je da se planira i realizuje odgovarajući sistem za prikupljanje opasnog otpada čim ovi novi kapaciteti budu funkcionalni.

- Jaslice, kulturni i obrazovni kapaciteti

Neki od novih kapaciteta (posebno srednje škole i višenamenski kulturni objekat u Pasjanu) biće izgrađeni van postojećih naselja, ali unutar granica planiranih urbanih oblasti. Ovaj izbor je motivisan potrebom za prostorom za adekvatne kapacitete, uključujući školska dvorišta i usluge za moguća buduća širenja. Alternativna rešenja (npr. lokacije škole unutar postojećih naselja) su se pokazala neodrživim zbog nedostatka prostora (videti primer za naselje Parteš na slici 7.7.1). Da bi se ublažili mogući uticaji zbog putovanja van postojećih naselja, plan predviđa obezbeđivanje adekvatnih usluga prevoza.

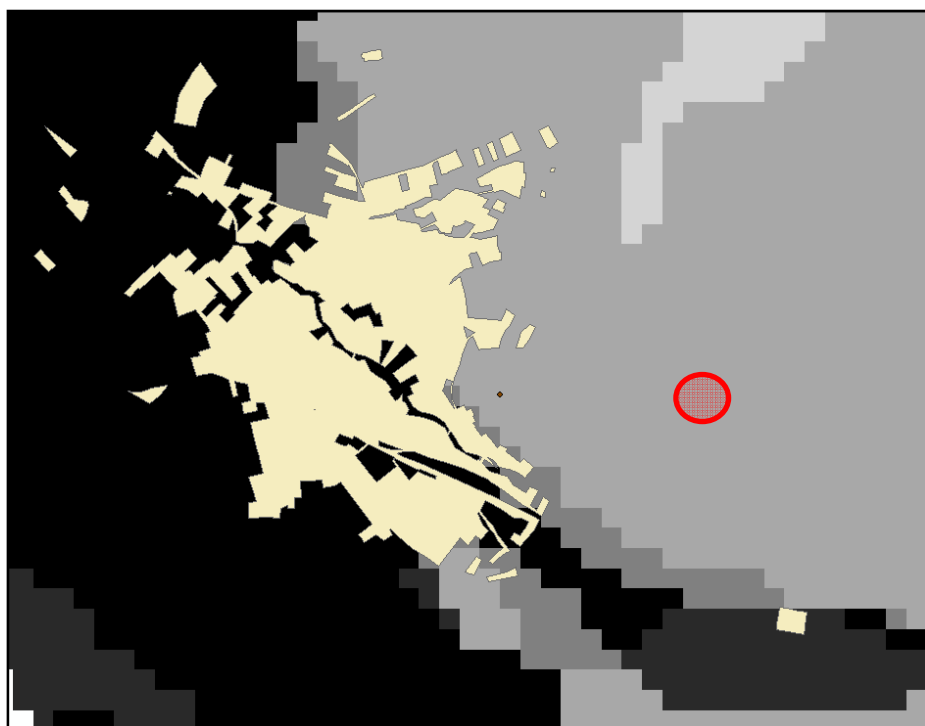
Slika 7.1.1 Lokacija planiranih školskih objekata u Partešu (plavi krug)

- Sportski i rekreativni kapaciteti

ORP predviđa poboljšanje postojećih sportskih i rekreativnih kapaciteta da bi se oni učinili atraktivnijim za širi krug korisnika različite starosne dobi. Predviđeni su pozitivni uticaji na kvalitet života, kao i na estetski kvalitet okruženja (npr. plan predviđa redovne pejzažne intervencije unutar sportskih i rekreativnih kapaciteta). U Pasjanu će biti izgrađen novi zatvoreni višenamenski sportski objekat, u blizini planiranog višenamenskog kulturnog kapaciteta. Objekat će imati pozitivan uticaj u smislu rekreacije i kvaliteta života. Njegova lokacija će stvoriti sinergiju sa kulturnim objektima poboljšavajući pozitivne efekte oba objekta na društvenu koheziju. Pošto je to novi objekat on će zauzeti zemljište i dovesti do gubitka istog. Ipak, između svih mogućih alternativnih lokacija ta konkretna lokacija je izabrana da se ne bi uticalo na dragoceno poljoprivredno zemljište (kategorija zemljišta u oblasti u kojoj će objekat biti izgrađen je „5“, videti sliku 7.1.2). Da bi se ublažio gubitak zemljišta preporučuje se pažljivo projektovanje prateće infrastrukture (npr. parking prostor, pristupni putevi) u cilju minimiziranja gubitka zemljišta i uticaja na okolinu i maksimiziranja koristi za oba objekta. Kao dodatnu ublažavajuću meru, planski propisi utvrđuju minimalni procenat od 30% zelenih površina kada se radi o javnim objektima.

Slika 7.1.2 Lokacija planiranih višenamenskih kulturnih i sportskih objekata u Pasjanu (crveni krug) podređena prikladnosti poljoprivrednog zemljišta (što je tamnija nijansa to je zemljište prikladnije)

Planirano je da novi čvor tržišnih objekata bude smešten u oblasti industrijskog razvoja u jugoistočnom delu opštine, u okviru naselja Pasjane. Na taj način zelena pijaca će biti izmeštena sa sadašnje lokacije u centru Pasjana što će imati pozitivan uticaj na smanjenje neprijatnosti po lokalno stanovništvo (prolazak vozila, smeće, neprijatni mirisi). Novi čvor tržišnih objekata će omogućiti efikasnije upravljanje potencijalno kritičnih pitanja, kao što su saobraćaj i otpad. U tu svrhu planirani su adekvatni objekti i infrastruktura.

- Javni prostori

Plan uvodi značajno poboljšanje kada se radi o postojanju i pristupačnosti javnim prostorima. Planirani su novi javni trgovi na centralnim lokacijama u svakom od tri glavna naselja, što će imati pozitivan uticaj na kvalitet života i društvenu koheziju.

- Javna bezbednost

Planirani su policijska i vatrogasna stanica u blizini glavnih infrastrukturnih objekata, što će doprineti smanjivanju opasnosti po stanovništvo, kao što su šumski požari. Ipak, za otvaranje policijske i vatrogasne stanice nadležni su organi na centralnom nivou.

7.2. KLJUČNA TEMA 2: EKONOMSKI RAZVOJ

- Poljoprivredni klasteri

Osnivanje poljoprivrednih udruženja, a posebno predviđene aktivnosti obuke i edukacije, imaće pozitivan uticaj na povećanje ekološke svesti i širenje najboljih praksi, posebno u vezi korišćenja veštačkih đubriva i pesticida. To će imati pozitivan uticaj na kvalitet zemljišta i vode.

- Reforma poljoprivrednih zemljišta i opštinska poljoprivredna zona

Proces konsolidacije zemljišta i osnivanje opštinske poljoprivredne zone imaće pozitivan uticaj na razionalizaciju korišćenja poljoprivrednog zemljišta (npr. bolje uzimanje u obzir karakteristika i mogućnosti zemljišta), minimiziranje gubitaka zemljišta zbog infrastrukture i iscepanosti parcela (npr. pristupni putevi, granice) i povećanje efikasnosti sistema za navodnjavanje, što će dovesti do povećanja kvaliteta i kvantiteta poljoprivredne proizvodnje.

- Opštinske industrijske zone

Ove oblasti su namenjene za razvoj proizvodnje, velikoprodaje i kancelarijskih prostorija. Planirane su dve nove industrijske zone (u Pasjanu i Partešu) i tri druge zone u kojima već postoje proizvodne aktivnosti. Novoplanirane zone se nalaze van opštinskih naselja duž glavnih putnih pravaca (videti sliku 7.3), u oblastima koje su trenutno prazne i marginalizovane. Lokacija ove dve oblasti je pogodna u pogledu udaljenosti od postojećih naselja i kuća, što bi trebalo da minimizira uticaje kao što je buka. Ipak, potencijalni izvori uticaja povezanih sa budućim industrijskim aktivnostima (npr. zagađenje vazduha, vode i zemljišta, korišćenje vode i energije) moraće pažljivo da budu razmotreni pri davanju dozvola. Odluka o osnivanju dve nove industrijske zone umesto većeg broja manjih zona koje su razbacane po delovima opštine je pozitivna sa ekološkog stanovišta zbog toga što sprečava dalje širenje, gubitak zemljišta i degradaciju pejzaža (što se već dešava zbog neregulisane izgradnje duž glavnih putnih koridora). Izabrane oblasti su marginalne otvorene oblasti sa, bar kada se radi o zoni u Pasjanu, niskom poljoprivrednom iskoristivošću. Ipak, preporučeno je usvajanje ublažavajućih mera u obe oblasti čiji je cilj smanjivanje vidljivosti lokacija (npr. sađenje drveća i druge intervencije u vezi sa zelenilom duž granica zona) i smanjivanje mogućih smetnji kao što su buka i prašina. Očigledno je da u obe oblasti treba izgraditi postrojenja za prikupljanje smeća i otpadnih voda čim se počne sa izgradnjom zona.

Slika 7.2.1 Lokacija novoplaniranih industrijskih zona u Pasjanu (gore) i Partešu (dole). Napomena: granice na ovim slikama su približne. Zvanične granice su one koje su date u mapi korišćenja zemljišta (planirana) u ORP

Tri oblasti, po jedna u svakom naselju, su predviđene za razvoj poslovnih i komercijalnih kapaciteta. Sve tri oblasti se nalaze na margini postojećih naselja i duž glavnih transportnih koridora. Najveća od ovih zona je ona u Pasjanu i predstavlja tampon zonu između stambenog dela i industrijske zone (videti sliku 7.2.2). Ova oblast nije atraktivna za poljoprivrednu aktivnost zbog lošeg kvaliteta zemljišta i uznapredovalih procesa degradacije zemljišta (slika 7.7.3). Razvoj komercijalne zone takođe bi mogao da posluži svrsi restauracije lokacija i zaustavljanja dalje degradacije. Ipak, intervencije moraju pažljivo da budu planirane da ne bi došlo do dalje erozije i nestabilnosti padine, posebno u fazi izgradnje. Kao ublažavajuća mera preporučuje se planiranje restauracije vegetacije i stabilizacija padine. Komercijalne zone u Budrigi i Partešu (videti sliku 7.7.4) su manje i nalaze se na zemljištu koje je trenutno prazno i ne obrađuje se, pri čemu ne postoje problemi sa degradacijom. Ipak, osnivanje komercijalnih zona dovešće do gubitka potencijalno kvalitetnog zemljišta. Ublažavajuće mere povezane sa razvojem komercijalnih zona mogu da budu usmerene na obezbeđivanje da budući saobraćajni tokovi budu skrenuti iz glavnih stambenih oblasti (videti Ključnu temu 3 Transport i infrastruktura). Sledeća

predložena ublažavajuća mera, posebno za zonu u Budrigi, je analiza vidljivosti sa Budriškog brega da bi se procenilo u kojoj meri će nova zona uticati na doživljavanje pejzaža sa tog brda i kako smanjiti taj uticaj (npr. ozelenjavanje i sadnja drveća ili pažljiv izbor veličine i izgleda zgrada). Takođe i u ovom slučaju odluka o identifikaciji manjeg broja komercijalnih zona umesto većeg broja manjih zona razbacanih po celoj teritoriji je pozitivna jer sprečava dalje širenje i degradaciju zemljišta.

Slika 7.2.2 Lokacija planirane komercijalne zone u Pasjanu (narandžasto), smeštena između stambene oblasti i planirane industrijske zone (tamno narandžasto). Izvor: Mapa namene zemljišta u ORP (planirano)

Slika 7.2.3 Pogled iz vazduha (izvor: Google Earth) na lokaciju planirane komercijalne zone na kojoj se primećuje ozbiljna degradacija zemljišta

Slika 7.2.4 Pogled iz vazduha (Google Earth) na lokacije planiranih komercijalnih zona u Budrigi (levo) i Partešu (desno). Za stvarne granice dve zone pogledati Mapu namene zemljišta u ORP (planirano)

ORP ne sadrži odredbe o razvoju turističke infrastrukture ili kapaciteta, niti o drugim aktivnostima koja mogu da izmene ili povećaju turističke tokove u opštini. Dakle, iz ovog sektora se ne očekuje značajan uticaj na životnu sredinu.

7.3. KLJUČNA TEMA 3: TRANSPORT I INFRASTRUKTURA

- Putna infrastruktura

Poboljšanje putne infrastrukture koje predviđa ORP smanjiće postojeće probleme u pogledu prašine, posebno tokom sušne sezone. Racionalizacija putne mreže, a posebno izgradnja zaobilaznica i izmeštanje saobraćaja koji trenutno prolazi kroz naselje Budriga na novi putni koridor, povećaće bezbednost, ohrabriće mobilnost pešaka (posebno u naselju Budriga) i smanjiće izloženost stanovnika buci i zagađenju vazduha. Ostale predviđene intervencije na postojećim putevima (npr. izgradnja adekvatne drenažne mreže) imaće pozitivan uticaj na kvalitet urbanog okruženja. Ipak, novi putni koridor će neizbežno dovesti do gubitka i fragmentacije poljoprivrednog zemljišta. Ostali potencijalni negativni uticaji povezani sa poboljšanjem putne infrastrukture su povećanje saobraćaja i dodatno zagađenje vazduha i emisija gasova koji izazivaju efekat staklene bašte. Ipak, u ovoj fazi je teško predvideti da li će poboljšanje dovesti do povećanog korišćenja privatnih automobila ili ne.

- Javni prevoz

Planiran je autobuski prevoz koji će se sastojati od međugradskih linija, međuregionalnih linija i čarter nacionalnih linija. Biće razvijena i pešačka mreža izgradnjom trotoara duž postojećih i novih planiranih ulica, otvorene javne oblasti i društveni i ekonomski kapaciteti. Ova kombinacija intervencija će imati pozitivan uticaj na životnu sredinu promovišući meku mobilnost i smanjujući korišćenje privatnih automobila, što će za rezultati imati bolji kvalitet vazduha i smanjivanje emisije gasova koji izazivaju efekat staklene bašte.

- Vodosnabdevanje i distribucija vode

Intervencije u ovoj oblasti (tj. završetak vodovodne distributivne mreže i izgradnja adekvatnog postrojenja za prečišćavanje i tretiranje vode) imaće pozitivan uticaj na jedan od glavnih ekoloških problema: kvalitet pijaće vode.

- Upravljanje otpadnim vodama

Razvoj postojećeg sistema za prikupljanje otpadnih voda omogućiće povećanje procenta domaćinstava i objekata koji su pokriveni ovim uslugama, uz rešavanje problema neprijatnih mirisa. Razvoj potpunog procesa za preradu otpadnih voda doprineće poboljšanju još jednog kritičnog pitanja: zagađenja reke Morave neprerađenim otpadnim vodama.

- Upravljanje otpadom

ORP predviđa poboljšanje kada se radi o prikupljanju i sortiranju otpada (reciklaža). Ovo će imati pozitivan uticaj na životnu sredinu. Ipak, posebnu pažnju treba posvetiti upravljanju otpadom u novoplaniranim oblastima za komercijalni i industrijski razvoj, kao i u novim zdravstvenim objektima, zbog proizvodnje opasnog otpada i otpada koji zahteva poseban tretman.

- Snabdevanje električnom energijom i telekomunikacije

Razvoj ove infrastrukture treba da ima u vidu nacionalne (kosovski zakon br. 03/L-104) i međunarodne standarde koji se tiču zaštite od elektromagnetnog zračenja. Posebno treba primeniti odgovarajuće tampon zone u cilju zaštite naseljenih oblasti i osetljivih objekata (npr. škole).

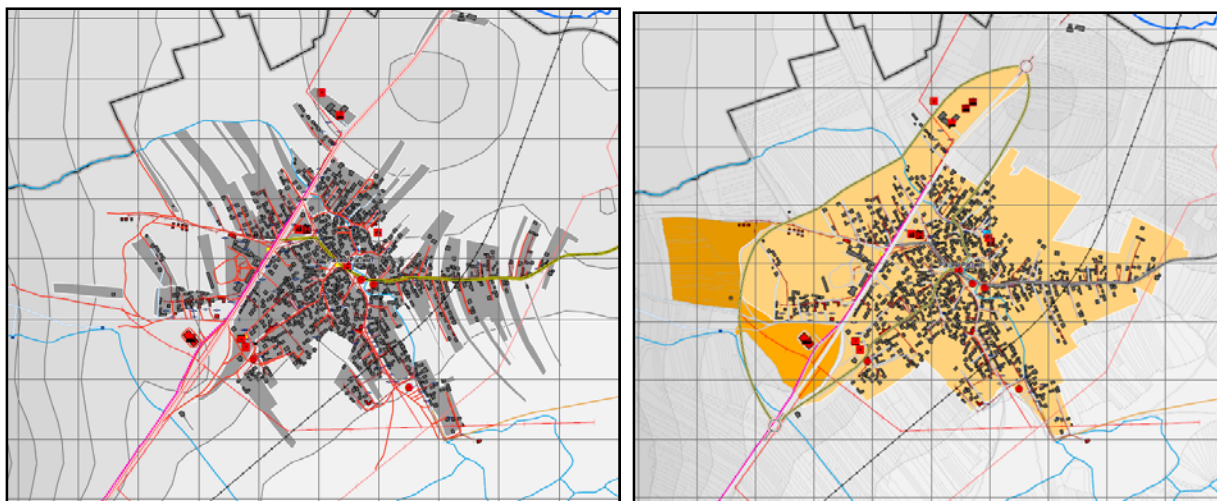
7.4. KLJUČNA TEMA 4: NASELJA I STAMBENA PITANJA

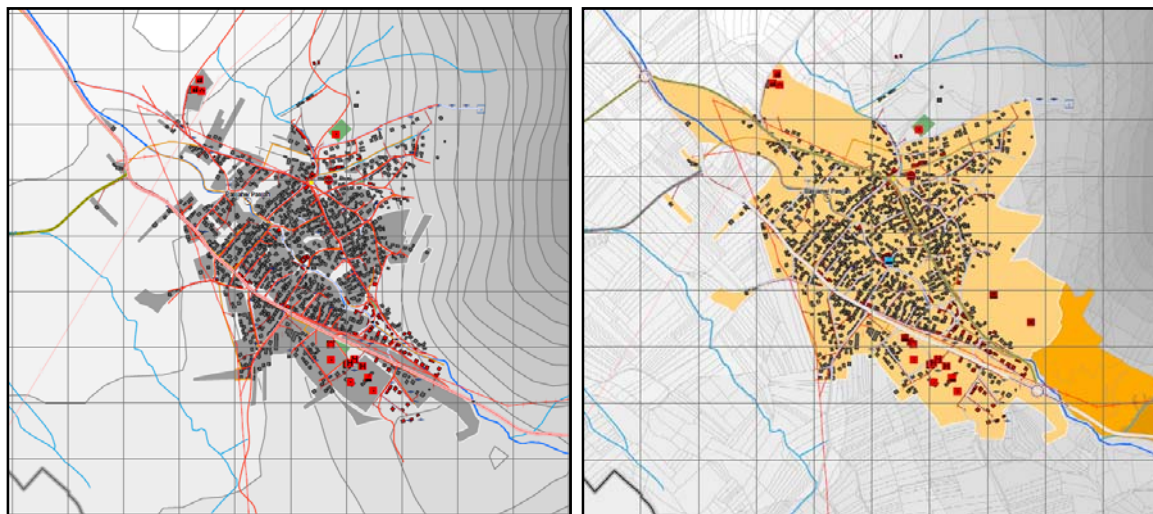
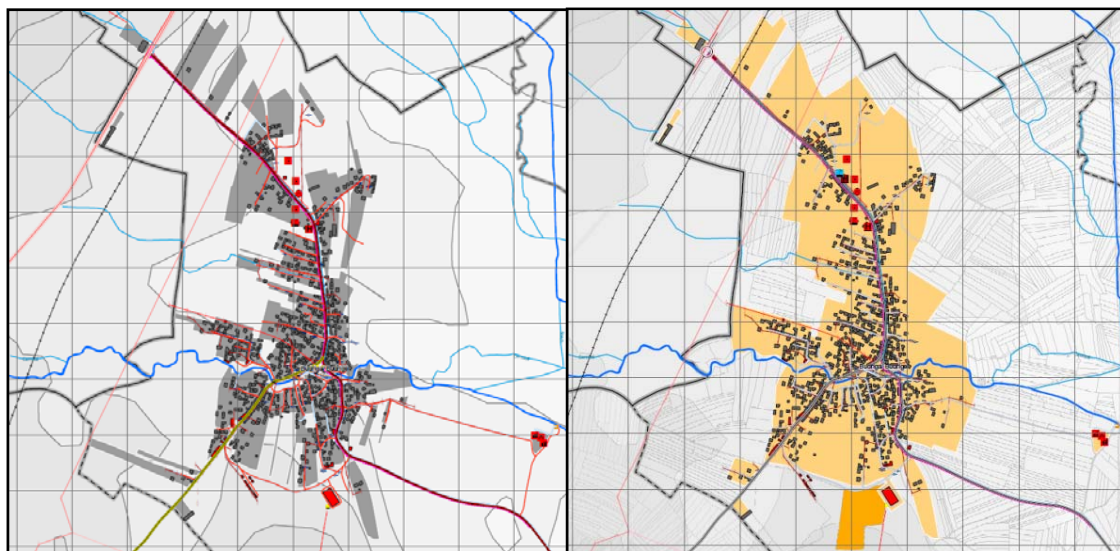
ORP identifikuje zone uglavnom namenjene za stanovanje tako što iscrtava granice oko tri glavna naselja. Identifikacija ovih zona ima za cilj sprečavanje širenja naselja na poljoprivrednom zemljištu i podsticanje „mekog rasta“, tj. kompaktnijeg razvoja budućeg stanovanja. Ovo je vidljivo upoređivanjem sadašnjeg i planiranog šablona naselja (videti sliku 7.4.1).

Pored proširenja stambenih oblasti, ORP predviđa rehabilitaciju i rekonstrukciju postojećeg stambenog fonda sa ciljem pretvaranja postojećih individualnih i homogenih stambenih oblasti u višenamenske oblasti srednje gustine. Biće ohrabreno mešovito korišćenje zemljišta promovisanjem razvoja malih trgovina i usluga, sporta, igrališta i kulturnih usluga unutar rezidencijalnog tkiva. Strategija je takođe u skladu sa principima „pametnog rasta“ i sa pozitivnim uticajem u pogledu promovisanja mobilnosti pešaka i poboljšanja kvaliteta života u urbanim oblastima. Preporučeno je, posebno tokom intervencija rehabilitacije i rekonstrukcije, da se donesu smernice čiji je cilj poboljšanje standarda energetske efikasnosti kuća.

Iako ORP promoviše kompaktan rast, čime se ograničava negativan uticaj budućeg stambenog razvoja na poljoprivredno zemljište i pejzaž, on u principu ipak omogućava da se u budućnosti razvije oblast za tu namenu koja je značajno velika. Dozvole za nove objekte unutar planiranih stambenih oblasti treba da se daju tek posle pažljivog razmatranja stvarnih stambenih potreba, takođe u svetlu stvarnih demografskih trendova. Prioritet treba da bude dat razvoju postojećih oblasti umesto gradnje van postojećih izgrađenih oblasti i duž puteva (uključujući lokalne puteve). Dodatne ublažavajuće mere koje treba usvojiti uključuju moderne standarde energetske efikasnosti za nove objekte i veliki odnos između izgrađenih i neizgrađenih površina na novim parcelama.

Slika 7.4.1 Poređenje postojećih (levo) i planiranih (desno) šablona stanovanja u Partešu (na vrhu), Budrigi (u sredini) i Pasjanu (na dnu). Izvor: ORP mapa stambenih naselja i infrastrukture

7.5. KLJUČNA TEMA 5 ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

Još uvek nedostaje u ORP

7.6. KLJUČNA TEMA 6 LOKALNA UPRAVA

Još uvek nedostaje u ORP

7.7. PREGLED UTICAJA ORP U ODNOSU NA CILJEVE SPUŽS

Da bi se prikazao pregled celokupnog uticaja ORP, tabela 7.7.1 opisuje očekivane pozitivne i negativne uticaje svih ključnih tema u odnosu na ciljeve SPUŽS koji su identifikovani u ranim fazama procesa.

Tabela 7.7.1 Uticaj ORP u odnosu na ciljeve SPUŽS

Oblast	Cilj	Uticaj ORP
Voda	O1: Poboljšanje tretiranja otpadnih voda	Pozitivan uticaj planirane infrastrukture za tretiranje otpadnih voda (Ključna tema 3)
	O2: Poboljšanje kvaliteta vode iz vodovoda i smanjenje potrošnje vode	Pozitivan uticaj na kvalitet vode planiranog postrojenja za prečišćavanje vode (Ključna tema3) Negativan uticaj na potrošnju vode zbog planiranog razvoja industrijskih i komercijalnih aktivnosti i povećanja stambenog fonda (Ključna tema 2 i 4) Pozitivan uticaj na potrošnju vode zahvaljujući boljem upravljanju vodom u poljoprivrednom klasteru i putem poljoprivredne reforme (Ključna tema 2)
Kvalitet života	O3: Smanjenje izloženosti ljudi zagađenju vazduha i neprijatnostima (buka, prašina, neprijatni mirisi)	Pozitivan uticaj na neprijatne mirise i buku koja se stvara na novoj lokaciji za tržišne aktivnosti (Ključna tema 1) Pozitivan uticaj na prašinu zahvaljujući asfaltiranju puteva (Ključna tema 3) Pozitivan uticaj na buku i zagađenje vazduha zahvaljujući preusmeravanju saobraćaja u cilju izbegavanja gusto naseljenih oblasti (Ključna tema 3) Negativan uticaj na zagađenje vazduha i buku iz planiranih industrijskih i komercijalnih objekata (Ključna tema 2)
	O4: Poboljšanje zelenih oblasti i urbanih parkova	Pozitivan uticaj na zelene oblasti i urbane parkove novih javnih prostora i trgova (Ključna tema 1), kao i objekata (npr. igrališta) planiranih za nove stambene razvojne oblasti (Ključna tema4)
	O5: Poboljšanje mobilnosti pešaka i promocija biciklizma	Direktan pozitivan uticaj zbog poboljšanja javnih transportnih kapaciteta, što uključuje trotoare i pešačke staze (Ključna tema 3) i indirektan pozitivan uticaj zbog promocije mešovitog korišćenja zemljišta u stambenim oblastima (Ključna tema 4), kao i zbog poboljšanja bezbednosti saobraćaja u naseljima (Ključna tema 3)
Zemljište	O6: Ublažavanje neregularnog razvoja i širenja stambenih kapaciteta	Pozitivan uticaj identifikacije kompaktnih oblasti za budući urbani rast (Ključna tema 4). Negativan uticaj u pogledu gubitka zemljišta zbog planiranog razvoja industrijskih, komercijalnih i rezidencijalnih oblasti (Ključna tema 2)
	O7: Sprečavanje erozije zemljišta	Bez značajnijih efekata
Prirodno i kulturno nasleđe	O8: Restauracija i zaštita šuma od degradacije	Bez značajnijih efekata

	O9: Zaštita i unapređivanje lokacija kulturnog nasleđa	Pozitivan uticaj zbog poboljšanja kulturnih i obrazovnih službi (Ključna tema 1)
	O10: Čišćenje nelegalnih deponija	Bez značajnijih efekata
Prirodni rizici i oni koje uzrokuje čovek	O11: Smanjenje ugroženosti od poplava i šumskih požara	Pozitivan uticaj na rizik od šumskih požara zahvaljujući planiranim policijskim i vatrogasnim stanicama (Ključna tema 1) Pozitivan uticaj na sprečavanje buduće izgradnje u oblastima ugroženim od poplava (Ključna tema 4)
Energija i klimatske promene	O12: Poboljšanje energetske efikasnosti zgrada smanjenje potrošnje energije O13: Smanjenje emisije CO ₂ kroz promociju meke mobilnosti i pametnog rasta	Pozitivan uticaj ako se sprovedu bolji standardi energetske efikasnosti kod novih objekata (uključujući javne objekte) i intervencije urbane rehabilitacije (Ključna tema 1 i 4) Negativan uticaj na potrošnju energiju zbog planirane industrijske i komercijalne izgradnje (Ključna tema 2) Pozitivan uticaj na emisiju gasova staklene bašte zahvaljujući planiranom poboljšanju u javnim uslugama (Ključna tema 3) i strategijama pametnog rasta u urbanim oblastima (Ključna tema 4). Negativan uticaj na emisiju gasova staklene bašte zbog saobraćaja koji je posledica novih komercijalnih i industrijskih aktivnosti

VIII. SPOLJNA PROCENA KOMPATIBILNOSTI

Spoljna procena kompatibilnosti ima za cilj proveru doslednosti između ORP i drugih relevantnih strateških aktivnosti na različitim nivoima (npr. nacionalni, regionalni, lokalni) i za različite sektore čiji sadržaj mora da bude uzet u obzir da bi se iskoristila sinergija i smanjile nedoslednosti. Sveukupna svrha je da se pomogne usklađivanju ORP sa postojećim politikama, planovima i programima. Potencijalno relevantne strateške aktivnosti su identifikovane u Poglavlju II (videti tabelu 2.1.1) i opisane su u pogledu njihove kompatibilnosti sa sadržajem ORP.

Tabela VIII.1 Spoljna procena kompatibilnosti

Strateška aktivnost	Procena kompatibilnosti
Prostorni plan Kosova 2010-2020+	<p>Parteš spada u „žutu oblast“ (mostovi Kosova) Prostornog plana Kosova (PPK). Za ovu oblast PPK predlaže sledeću viziju: „Razvijen most koji povezuje Kosovo sa regionom, planiran u funkcionalnoj i snažoj mreži između gradova i sela u regionu i šire, sa atraktivnim okruženjem za život i rad, poboljšanim kvalitetom života, sa ekonomsko-trgovinskim i zanatskim aktivnostima, sa razvijenom infrastrukturom i informacionim tehnologijama i sa dovoljnim prostorom za uključivanje privatnog sektora u realizaciju plana i investicije; kao rezultat svega navedenog, cilj je da se napravi konkurentna 'oblast' na domaćem i stranom tržištu”.</p> <p>Da bi se ostvarila ova vizija, PPK predlaže sledeće ciljeve razvoja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvoj atraktivne mreže planiranih gradova sa administracijom javnih službi na raspolaganju zajednici/građanima, sa poboljšanim kvalitetom života, zapošljavanjem i socijalnom jednakosti; - Podrška lokalnom ekonomskom razvoju; - Razvoj efikasnih inter urbanih, suburbanih i regionalnih veza, kroz razvoj infrastrukture (putevi, železnica, vazduh, IKT). <p>Ciljevi ORP su u skladu sa ovim ciljevima, kojima se bave respektivno Ključna tema 1 i 4, Ključna tema 2 i Ključna tema 3.</p> <p>Konkretnije, PPK predviđa važne projekte koji su relevantni za Parteš i mogu da stvore sinergiju sa ciljevima ORP, kao što su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja železničke pruge (Uroševac-Gnjilane) - Izgradnja železničke stanice u opštini Parteš; - Izgradnja železničke stanice u susednoj opštini Gnjilane. - Izgradnja regionalne mreže za vodosnabdevanje; - Izgradnja regionalne deponije; - Produženje i modernizacija srednjenaponske elektroenergetske mreže; - Produženje i modernizacija glavne i regionalne putne infrastrukture.
Strategija i akcioni plan za bioraznolikost 2011 – 2020	ORP je u skladu sa opštim principima ove strategije i ne uključuje aktivnosti ili ciljeve koji su u sukobu sa rezultatima strateških ciljeva.
Strategija životne sredine za Kosovo i Akcioni plan za životnu sredinu na Kosovu	ORP je u skladu sa opštim principima Akcionog plana i doprinosi ostvarivanju nekih od njegovih ciljeva, posebno onih koji se odnose na poboljšanje prečišćavanja otpadnih voda i sistema vodosnabdevanja.

<p>Lokalni akcioni plan za životnu sredinu (LAPŽS) 2012-2017, Opština Parteš</p>	<p>ORP sadrži ciljeve i aktivnosti koje su u skladu sa četiri strateška prioriteta koji su identifikovani u LAPŽS: a) izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (Ključna tema 3), b) obezbeđivanje potrebne infrastrukture za stvaranje uslova za investiranje u ekonomski razvoj (Ključna tema 2 i 3), c) uspostavljanje i stavljanje u funkciju javnog gradskog i međugradskog prevoza (Ključna tema 3), d) Inkluzija svih naselja u javne usluge i infrastrukturu (Ključna tema 3 i 4).</p>
<p>Opštinski razvojni plan (2006-2015) opštine Gnjilane</p>	<p>Sledeća pitanja koja su sadržana u ORP za Gnjilane su od interesa za opštinu Parteš:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rekonstrukcija toka reke Binačke Morave; - zaštita i konverzija reke Binačka Morava; - zaštita i konverzacija šuma; - zaštita, konverzacija i korišćenje poljoprivrednog zemljišta. <p>ORP za Parteš može da stvori sinergiju sa ovim pitanjima, posebno kroz poboljšanje kvaliteta vode reke Binačka Morava i promovisanje zaštite poljoprivrednog zemljišta.</p>
<p>Opštinski razvojni plan 2010-2020 opštine Vitina-Klokot</p>	<p>ORP ne sadrži propise ili odredbe koje su suprotne onim o korišćenju i razvoju prostora za susednu opštinu Vitina-Klokot.</p>

IX. PLAN PRAĆENJA

Plan praćenja (tabela 9.1) je predložen u cilju praćenja stvarnih uticaja ORP u odnosu na ciljeve SPUŽS i sugerisanja relevantnih indikatora i vremenskih okvira.

Tabela IX.1 Predloženi plan praćenja

Cilj	Indikator	Predložena učestanost
O1: Poboljšanje prečišćavanja otpadnih voda	Broj naselja (i procenat stanovništva) priključenih na kanalizacioni sistem sa adekvatnim procesom prečišćavanja	12 meseci
O2: poboljšanje kvaliteta vode iz sistema vodosnabdevanja i smanjenje potrošnje vode	Potrošnja vode	12 meseci
	Kvalitet pijaće vode	3 meseca
O3: Smanjenje izloženosti ljudi zagađenju vazduha i drugim smetnjama (buka, prašina, mirisi)	Pritužbe javnosti u vezi buke i mirisa	6 meseci
	Veličina novih stambenih objekata na ograničenom rastojanju od glavnih putnih pravaca	12 meseci
O4: poboljšanje zelenih oblasti i urbanih parkova	Površina pod novim zelenim površinama Karakteristike novih zelenih površina (prisustvo objekata i nivo održavanja)	12 meseci
O5: Poboljšanje mobilnosti pešaka i promocija biciklizma	Dužina novih trotoara	12 meseci
O6: Ublažavanje razvoja neregularnih stambenih objekata i širenja naselja	Procenat novih stambenih objekata unutar postojećih oblasti	12 meseci
O7: Sprečavanje erozije tla	Procenat površine zemljišta sa velikim i veoma velikim rizikom od erozije	36 meseci
O8: Restauracija i zaštita šuma od degradacije	Površine zemljišta pod šumama na kojima je izvršeno pošumljavanje i obnova	24 meseca

O9: Zaštita i unapređivanje lokacija kulturnog nasleđa	Broj lokacija na kojima su preduzete aktivnosti zaštite/unapređenja (poboljšan pristup, čišćenje itd.) Broj novih kulturnih objekata	12 meseci
O10: Čišćenje nelegalnih deponija	Broj nelegalnih deponija	12 meseci
O11: Smanjivanje rizika od poplava i šumskih požara	Broj šumskih požara Broj ljudi i imovine izloženih poplavama	12 meseci
O12: Poboljšanje energetske efikasnosti zgrada i smanjivanje potrošnje energije O13: Smanjenje emisije CO ₂ kroz promociju meke mobilnosti i pametnog rasta	Broj novih zgrada na kojima su primenjeni standardi energetske efikasnosti	12 meseci

X. PREGLED OSTALIH PODATAKA

Strateška procena uticaja na životnu sredinu (SPUŽS) ima za cilj unapređivanje ekoloških mogućnosti i minimiziranje uticaja i rizika povezanih sa realizacijom Opštinskog razvojnog plana (ORP). Krajnji cilj SPUŽS je da obezbedi visok nivo zaštite životne sredine i doprinese promociji održivosti. Na Kosovu SPUŽS je regulisan Zakonom br. 03/230 koji utvrđuje uslove, oblike i postupke za primenu SPUŽS.

Proces SPUŽS za ORP Parteša počeo je posle izrade Profila i nastavljen je paralelno sa procesom planiranja do izrade ORP. Ključne faze procesa SPUŽS i njegovi ključni rezultati su:

- Identifikacija kosovskih propisa koji utvrđuju ciljeve i politike zaštite životne sredine koji su potencijalno relevantni za ORP;
- Identifikacija strateških aktivnosti (politike, planovi i programi) na različitim nivoima odlučivanja koje su potencijalno relevantne u pogledu uticaja na ORP;
- Upoređivanje raspoloživih informacija i baza podataka;
- Analiza ekološkog polazišta i njene verovatne evolucije bez plana;
- Identifikacija ključnih ekoloških problema:
 - o Ograničeno prečišćavanje otpadnih voda predstavlja pretnju po kvalitet vode i zemljišta i po ljudsko zdravlje.
 - o Voda koja se trenutno dobija iz sistema vodosnabdevanja je pitka samo u jednom od tri naselja.
 - o Nelegalna seča šuma izaziva raširenu degradaciju šuma i ozbiljne probleme povezane sa erozijom u brdovitim oblastima.
 - o Izgradnja u seoskim oblastima i duž putnih koridora se odvija na neregulisan način.
 - o Još uvek nedostaje ekološka svest što doprinosi pogoršanju gore navedenih problema.
 - o Veliki predeli seoskog pejzaža su podložni periodičnim poplavama u katastarskoj zoni Parteš.
- Identifikacija ključnih ekoloških mogućnosti:
 - o Seoski pejzaž je generalno dobro očuvan i pruža lepu sliku.
 - o Prirodne i kulturne karakteristike se dopunjuju i pružaju mogućnost za rekreaciju i uživanje u prirodi (npr. brdo Glavica).
 - o Postoje velike površine koje karakteriše zemljište visokog kvaliteta
 - o Morfologija terena pruža mogućnosti za „meku mobilnosti“.
 - o Urban tkivo je relativno kompaktno i razvijeno je na policentričan način oko tri naselja, što omogućava lakše i jeftinije pružanje usluga.
 - o Seoske migracije pružaju mogućnost da se konsoliduje i racionalizuje korišćenje i pristup poljoprivrednim oblastima.
 - o Kanalizaciona mreža je dosta rasprostranjena i pruža mogućnosti za instalaciju efikasnog i relativno jeftinog sistema za prečišćavanje vode.
- Predlog ciljeva SPUŽS. Identifikovani su sledeći ciljevi:
 - o O1: Poboljšanje procesa prečišćavanja vode
 - o O2: Poboljšanje kvaliteta vode iz sistema vodosnabdevanja i smanjivanje potrošnje vode
 - o O3: Smanjivanje izloženosti ljudi zagađenju vazduha i raznim smetnjama (buka, prašina, neprijatni mirisi)
 - o O4: Poboljšanje zelenih površina i urbanih parkova

- O5: Poboljšanje mobilnosti pešaka i promovisanje biciklizma
 - O6: Ublažavanje neregularne stambene izradnje i širenja
 - O7: Sprečavanje erozije zemljišta
 - O8: Restauracija i zaštita šuma od degradacije
 - O9: Zaštita i unapređivanje lokacija kulturnog nasleđa
 - O10: Čišćenje nelegalnih deponija
 - O11: Smanjenje rizika od poplava i šumskih požara
 - O12: Poboljšanje energetske efikasnosti zgrada i smanjivanje potrošnje energije
 - O13: Smanjivanje emisije CO2 promovisanjem meke mobilnosti i pametnog rasta
- Procena kompatibilnosti ciljeva Opštinskog razvojnog plana. Ova analiza ima za cilj sprovođenje ekološke procene ciljeva ORP koji su utvrđeni u dokumentu o viziji ORP, u cilju testiranja njihove kompatibilnosti sa 12 ciljeva SPUŽS;
- Procena uticaja ORP na životnu sredinu. Uticaji ORP na životnu sredinu su ovde procenjeni kroz analizu sadržaja okvira prostornog razvoja i Strategije i akcionog plana. Razmotrene su alternative i diskutovane ublažavajuće mere. Sveukupan uticaj ORP u odnosu na ciljeve SPUŽS mogu da se rezimiraju na sledeći način:
- Pozitivan uticaj planirane infrastrukture za prečišćavanje otpadnih voda (Ključna tema 3)
 - Pozitivan uticaj na kvalitet vode iz planiranih postrojenja za prečišćavanje vode (Ključna tema 3)
 - Negativan uticaj na potrošnju vode zbog predviđenog razvoja industrijskih i komercijalnih aktivnosti, kao i povećanja stambenog fonda (Ključna tema 2 i 4)
 - Pozitivan uticaj na potrošnju vode zahvaljujući boljem upravljanju vodom u poljoprivrednim klasterima i putem poljoprivredne reforme (Ključna tema 2)
 - Pozitivan uticaj na mirise i buku koji su rezultat nove lokacije za trgovačke kapacitete (Ključna tema 1)
 - Pozitivan uticaj na prašinu zahvaljujući asfaltiranu puteva (Ključna tema 3)
 - Pozitivan uticaj na buku i zagađenje vazduha zahvaljujući preusmeravanju saobraćaja u cilju izbegavanja gusto naseljenih oblasti (Ključna tema 3)
 - Negativan uticaj na zagađenje vazduha i buku iz planiranih industrijskih i komercijalnih objekata (Ključna tema2)
 - Pozitivan uticaj na zelene površine i gradske parkove u vidu novih javnih prostora i trgova (Ključna tema1), kao i objekte (npr. igrališta) koji su planirani za nove stambene oblasti (Ključna tema 4)
 - Direktna pozitivan uticaj zbog poboljšanja javnih transportnih kapaciteta, što uključuje trotoare i pešačke staze (Ključna tema 3) i indirektna pozitivan uticaj zbog promocije mešovitog korišćenja zemljišta u stambenim oblastima (Ključna tema 4), kao i zbog poboljšanja bezbednosti saobraćaja u naseljima (Ključna tema 3)
 - Pozitivan uticaj identifikacije kompaktnih oblasti za budući urbani rast (Ključna tema 4).
 - Negativan uticaj u pogledu gubitka zemljišta zbog planiranog razvoja industrijskih, komercijalnih i rezidencijalnih oblasti (Ključna tema 2)
 - Pozitivan uticaj zbog poboljšanja kulturnih i obrazovnih službi (Ključna tema 1)
 - Pozitivan uticaj na rizik od šumskih požara zahvaljujući planiranim policijskim i vatrogasnim stanicama (Ključna tema 1)
 - Pozitivan uticaj ako se sprovedu bolji standardi energetske efikasnosti kod novih objekata (uključujući javne objekte) i intervencije urbane rehabilitacije (Ključna tema 1 i 4)

- Negativan uticaj na potrošnju energiju zbog planirane industrijske i komercijalne izgradnje (Ključna tema 2)
 - Pozitivan uticaj na emisiju gasova staklene bašte zahvaljujući planiranom poboljšanju u javnim uslugama (Ključna tema 3) i strategijama pametnog rasta u urbanim oblastima (Ključna tema 4).
 - Negativan uticaj na emisiju gasova staklene bašte zbog saobraćaja koji je posledica novih komercijalnih i industrijskih aktivnosti.
-
- Spoljna procena kompatibilnosti. Proverena je kompatibilnost sa drugim strateškim aktivnostima, kao što je Prostorni plan Kosova, da bi se pomoglo usklađivanju ORP sa postojećim politikama, planovima i programima.
 - Predlog plana praćenja. Napravljen je plan za praćenje stvarnog uticaja ORP na ciljeve SPUŽS, uz sugerisanje relevantnih indikatora i vremenskih okvira.

